

เอกสารประกอบงาน

มหัศจรรย์จับตาแม่น้ำใหญ่

ทางผืนน้ำตะวันตก แม่โขง—แม่กลอง—อ่าวไทย

วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ณ หอประชุมองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสงคราม

จัดโดย

คณะกรรมการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา
คณะกรรมการศึกษา ตรวจสอบเรื่องการทุจริต และเสริมสร้างธรรมาภิบาล วุฒิสภา

ร่วมกับ

องค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสงคราม, หอการค้าจังหวัดสมุทรสงคราม,
สภาเกษตรกรจังหวัดสมุทรสงคราม, สภาพัฒนาการเมือง, สภาองค์กรชุมชน,
สมาพันธ์องค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (สคส.),
The Asia Foundation, ประชาคมคนรักแม่กลอง, นิตยสารมนต์รักแม่กลอง
สมุทรสงครามจัดการตนเอง, และกลุ่มจับตาแม่น้ำใหม่ อย่าทำร้ายสายน้ำแม่กลอง

เอกสารประกอบงาน

“มหกรรมจับตาแม่น้ำใหม่ ทางต้นน้ำตะวันตก แม่ปิง—แม่กลอง—อ่าวไทย”

วันพุธที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๖
ณ หอประชุมองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสงคราม

มหกรรมจับตาแม่น้ำใหม่

: ทางผืนน้ำตะวันตก แม่ปิง—แม่กลอง—อ่าวไทย

จัดโดย

คณะกรรมการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา
คณะกรรมการศึกษา ตรวจสอบ เรื่องการทุจริต และเสริมสร้างธรรมาภิบาล
ร่วมกับ
องค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสงคราม, หอการค้าจังหวัดสมุทรสงคราม,
สภาเกษตรกรจังหวัดสมุทรสงคราม, สภาพัฒนาการเมือง, สภาองค์กรชุมชน,
สมัชชาองค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (สคส.),
The Asia Foundation, ประชาคมคนรักแม่กลอง, นิตยสารมนต์รักแม่กลอง,
สมุทรสงครามจัดการตนเอง และกลุ่มจับตาแม่น้ำใหม่ อย่าทำร้ายสายน้ำแม่กลอง

หลักการและเหตุผล

จากเหตุการณ์มหาอุทกภัยในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๔ ที่สร้างความเสียหายมูลค่า ๑.๓๕๖ ล้านล้านบาท และใช้เวลานานถึง ๗๕๖,๓๗๔ ล้านบาท นับเป็นภัยพิบัติที่สร้างความเสียหายสูงสุดในประวัติศาสตร์ของประเทศไทย และจัดเป็นอันดับที่ ๔ ของโลก รัฐบาลไทยจึงมีแนวความคิดในการวางแผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำทั้งประเทศใหม่ หมายความว่า เป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างยั่งยืน โดยแต่งตั้ง “คณะกรรมการยุทธศาสตร์เพื่อการฟื้นฟูและสร้างอนาคตประเทศไทย (กยอ.)” และได้จัดทำ “แผนแม่บทเพื่อการฟื้นฟูและสร้างอนาคตประเทศไทย” ต่อมานายกรัฐมนตรีได้ออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยยุทธศาสตร์เพื่อวางระบบการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ พ.ศ.๒๕๕๔ เพื่อจัดตั้ง “คณะกรรมการยุทธศาสตร์เพื่อวางระบบการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ (กยน.)” ให้อำนาจหน้าที่จัดทำ “แผนแม่บทและยุทธศาสตร์การบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ” กำหนดกรอบการลงทุนด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศ หลังจากนั้นนายกรัฐมนตรีได้ออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีอีกฉบับหนึ่ง ว่าด้วยการบริหารจัดการน้ำและอุทกภัยแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๕ แต่งตั้ง “คณะกรรมการนโยบายน้ำและอุทกภัยแห่งชาติ (สบอช.)” ให้เป็นผู้กำหนดนโยบายการจัดทำแผนปฏิบัติการบริหารจัดการน้ำ และแต่งตั้ง “คณะกรรมการบริหารจัดการน้ำและอุทกภัย (กบอ.)” เพื่อจัดทำแผน ปฏิบัติการและดำเนินการตามแผนและนโยบายของ สบอช. จึงเกิดเป็น “โครงการเพื่อออกแบบและก่อสร้างระบบการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืนและระบบแก้ปัญหาอุทกภัยของประเทศไทย” โดยจัดทำเป็นข้อกำหนดและขอบเขตงาน (TOR) เพื่อเข้าสู่กระบวนการประมูลจากบริษัทเอกชน ในข้อกำหนด (TOR) ดังกล่าวแบ่งขอบเขตงานเป็น ๒ ส่วนหลักๆ คือ ๑) แผนงาน A1-A6 เป็นโครงการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในกลุ่มน้ำเจ้าพระยา และ ๒) แผนงาน B1-B4 โครงการในกลุ่มน้ำอื่นๆ ๑๗ กลุ่มน้ำ รวมมูลค่าโครงการทั้งหมด ๓.๕ แสนล้านบาท

ทั้งนี้ งบประมาณส่วนใหญ่ถูกใช้ในส่วนของแผนงาน A5 การจัดทำทางผันน้ำ (Flood Diversion Channel) รวมมูลค่า ๑.๕๓ แสนล้านบาท โดยคิดเป็น ๔๕% ของมูลค่าโครงการ รวมทั้งหมด โดยโครงการหลักในกลุ่มโครงการนี้คือ การก่อสร้างคลองผันน้ำฝั่งตะวันตก จาก อ.ชาณุวรลักษณ์บุรี จ.กำแพงเพชร-อ.ท่าม่วง จ.กาญจนบุรี หรือที่ภาคประชาชนเรียกว่า “แม่น้ำสายใหม่” กว้างประมาณ ๒๔๕ เมตร ระยะทาง ๒๘๑ กิโลเมตร ผ่าน จ.กำแพงเพชร จ.นครสวรรค์ จ.ชัยนาท จ.อุทัยธานี จ.สุพรรณบุรี จ.กาญจนบุรี โดยน้ำทั้งหมดลงสู่แม่น้ำแม่กลองที่ จ.กาญจนบุรี และออกสู่ทะเลที่ปากแม่น้ำแม่กลอง จ.สมุทรสงคราม

อย่างไรก็ตามหลังจาก คณะกรรมการบริหารจัดการน้ำและอุทกภัย (กบอ.) จัดทำข้อกำหนดและขอบเขตงาน (TOR) จัดการประกวดราคา จนกระทั่งประกาศบริษัทที่จะมาทำงานในทุกกลุ่มโครงการ ศาลปกครองได้มีคำพิพากษาเมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๕๖ “ให้นายกรัฐมนตรีและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ ม.๕๗ วรรคสอง และ ม.๖๗ วรรคสอง โดยนำแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำไปดำเนินการให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างทั่วถึง” รัฐบาลโดย คณะกรรมการบริหารจัดการน้ำและอุทกภัย (กบอ.) จึงวางแผนจัดกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทุกจังหวัดทั่วประเทศ แต่จนกระทั่งปัจจุบัน (๑๔ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๖) รัฐบาลได้ให้ข้อมูลต่อประชาชนเพียงการจัดนิทรรศการ “น้ำคือชีวิต” ที่ห้างสรรพสินค้าสยามดิสคัฟเวอรี เมื่อวันที่ ๔-๑๒ กันยายน พ.ศ.๒๕๕๖ และให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์สำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งหากพิจารณาตามความเป็นจริงแล้วการให้ข้อมูลโดยวิธีการดังกล่าวไม่สามารถสื่อสารข้อมูลได้อย่าง “ทั่วถึง” ตามคำพิพากษาของศาลปกครองได้

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น คณะกรรมการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา ร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสงคราม และภาคีเครือข่ายภาคประชาชน จ.สมุทรสงคราม เล็งเห็นถึงความสำคัญในการสนับสนุนการ “ให้ข้อมูล” แก่ประชาชน จึงร่วมกันจัดทำโครงการ “มหกรรมจับตาแม่น้ำใหม่: ทางผันน้ำตะวันตก แม่ปิง-แม่กลอง-อ่าวไทย” ในรูปแบบของงานผสมผสานระหว่างวงเสวนาวิชาการ และกิจกรรมสร้างสรรค์ต่างๆ จากภาคีเครือข่ายภาคประชาชน เพื่อสร้างการรับรู้และตื่นตัวให้กับประชาชน โดยมุ่งเน้นเนื้อหาไปที่ “แผนแม่บทและยุทธศาสตร์การบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ” ตามคำพิพากษาของศาลปกครอง และ “การวิเคราะห์แผนงาน A5” ซึ่งมีมูลค่าโครงการสูงสุด และมีจังหวัดที่เกี่ยวข้องมากที่สุด

วัตถุประสงค์

- ๑) สร้างความเข้าใจให้ประชาชนรู้ และตื่นตัวต่อ “แผนแม่บทและยุทธศาสตร์การบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ” และ “แม่น้ำสายใหม่”
- ๒) รวบรวมประเด็น ข้อวิตกกังวล และผลกระทบ จากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย และนักวิชาการ
- ๓) สร้างสัญลักษณ์เพื่อแสดงเจตนารมณ์ของเครือข่ายที่อาจจะได้รับผลกระทบจากโครงการแม่น้ำสายใหม่

กำหนดการโครงการ
“มหกรรมจับตาแม่น้ำใหม่”

วันพุธที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๖

ณ หอประชุมองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสงคราม

เวลา ๑๐.๐๐ – ๑๑.๐๐ น.	เคลื่อนขบวนเรือปกป้องแม่น้ำแม่กลอง จากทำนบน้ำหน้าว่าการ อำเภออัมพวา เข้าคลองอัมพวา ออกปากคลองผีหลอก ถึงทำน้ำ วัดเพชรสมุทรวรวิหาร
เวลา ๑๑.๐๐ – ๑๒.๐๐ น.	เดินขบวนรณรงค์ “อย่าทำร้ายสายน้ำแม่กลอง” จากทำน้ำวัด เพชรสมุทรวรวิหาร ผ่านตลาดแม่กลอง สิ้นสุดบริเวณ หอประชุม อบจ. สมุทรสงคราม
เวลา ๑๒.๓๐ – ๑๓.๐๐ น.	ลงทะเบียนเข้าสู่งาน
เวลา ๑๓.๐๐ – ๑๓.๒๕ น.	พิธีเปิดโครงการกล่าวรายงาน โดย สว.สุรจิต ชีรเวทย์ รองประธานคณะกรรมการธิการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา กล่าวเปิดโครงการ โดย สว.สุรัชย์ เลี้ยงบุญเลิศชัย รองประธานวุฒิสภา คนที่ ๑
เวลา ๑๓.๒๕ – ๑๓.๓๐ น.	กล่าวต้อนรับเวทีเสวนาวิชาการ โดย ชนม์ชื่น บุญญานุสาสน์ ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงคราม
เวลา ๑๓.๓๐ – ๑๕.๓๐ น.	เวทีเสวนาวิชาการ “ฝ่าแผนแม่บทการจัดการน้ำ เงินกู้ ๓.๕ แสนล้านกับอนาคตทรัพยากรน้ำของประเทศไทย” โดย อ.ปราโมทย์ ไม่กล้าดี อดีตอธิบดีกรมชลประทาน รศ.ดร.เสรี ศุภราทิตย์ ผู้อำนวยการ ศูนย์การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ และภัยพิบัติ มหาวิทยาลัยรังสิต รศ.ดร.บัญชา ขวัญยืน คณบดีคณะวิศวกรรมศาสตร์ วิศวกรรมชลประทาน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ รศ.ดร.สุวัฒนา จิตตลดาการ ประธานอนุกรรมการสาขาวิศวกรรม แหล่งน้ำ วิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย คุณศรีสุวรรณ จรรยา นายกสมาคมต่อต้านสภาวะโลกร้อน ดำเนินรายการโดย สว.ประสาร มฤคพิทักษ์ ประธานคณะอนุกรรมการเสริมสร้าง ธรรมาภิบาล ด้านทรัพยากร ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

เวลา ๑๕.๓๐ – ๑๖.๐๐ น.	แลกเปลี่ยนมุมมอง นันทามติคนแม่กลอง กับ สว.สุรจิต ชिरเวทย์ ประธานคณะอนุกรรมการทรัพยากรน้ำ ทะเล และชายฝั่ง
เวลา ๑๖.๐๐ – ๑๖.๒๐ น.	เปิดเวทีกลางแจ้ง การแสดงดนตรี วงสลิง
เวลา ๑๖.๒๐ – ๑๖.๕๐ น.	รายโคลกแห่งสายน้ำ โดย อ.เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ศิลปินแห่งชาติ
เวลา ๑๖.๕๐ – ๑๗.๑๐ น.	การแสดงดนตรี “เพลงจับตาแม่น้ำใหม่”
เวลา ๑๗.๑๐ – ๑๗.๔๐ น.	เครือข่ายภาคประชาชนจังหวัดต่างๆ ร่วมสนทนา “จับตาแม่น้ำใหม่ ใครได้ใครเสีย?”
เวลา ๑๗.๔๐ – ๑๘.๐๐ น.	การแสดงหุ่นสาย จากโรงเรียนยี่สาร
เวลา ๑๘.๐๐ – ๑๘.๕๐ น.	เวทีสนทนา “ถอดบทเรียนการเคลื่อนไหวของภาคประชาชนเพื่อ สิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน” โดย คุณหาญณรงค์ เยาวเลิศ คุณศศิน เฉลิมลาภ ดำเนินรายการ ประธานมูลนิธิเพื่อการบริหารจัดการน้ำ แบบบูรณาการ (ประเทศไทย) เลขาธิการมูลนิธิสืบนาคะเสถียร คุณแมน บุโรทกานนท์ เลขาธิการมูลนิธิเพื่อการบริหารจัดการน้ำ แบบบูรณาการ (ประเทศไทย)
เวลา ๑๘.๕๐ – ๑๙.๑๐ น.	การแสดงลำตัด โดย อ.ทวี เชื้อชูชาติ
เวลา ๑๙.๑๐ – ๑๙.๓๐ น.	หนังสือ แหลมใหญ่ฟิล์ม
เวลา ๑๙.๓๐ – ๒๐.๐๐ น.	การแสดงดนตรี คีตาญชลี

ชกนนำเชาลลลชกคคเชาบ้าน

สุรจิต ชีรเวทย์
สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดสมุทรสงคราม

รหิกลีบของบรรพชน

ในวิธีคิดแบบไทยเราถือว่า น้ำเป็นเพศหญิง โดยลักษณะหรืออาการกิริยาที่แสดงออกมา คือ อ่อนโยน แผ่กระจาย ไหลซ่าน ซึมซาบ ดึงดูด เชื่อมโยง ประสาน แบนราบ ไหลไปสู่ที่ต่ำที่มีลักษณะเป็นแอ่ง เป็นร่อง เป็นหลุม

มีความอ่อนตัวยืดหยุ่นที่สุด ในการปรับตัวให้เข้ากับภาชนะทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะมีสภาพราบเรียบ ขรุขระพิสดารอย่างไรก็ตามเมื่อน้ำเข้าไปครอบครองอาศัยอยู่แล้ว ก็จะสามารถปรับผิวบน ผิวหน้าให้ราบเรียบได้เสมอ สามารถปกปิดสภาพเบื้องล่างทำให้คาดเดาคาดหมายได้ยาก

เมื่อสัมผัสกับลมหรือแรงสั่นสะเทือน ก็กระเพื่อมเป็นระลอกได้ แต่ก็กลับสงบเงียบงันได้อีก ทั้งยังสามารถดำรงอยู่ได้ในหลายสถานะ ทั้งเป็นของเหลว ทั้งสามารถเยือกเย็นเป็นน้ำแข็งปาหั่วแตกได้ ทั้งสามารถเดือดดาลกลายเป็นไอน้ำแรงดันมหาศาลได้ ช่างสามารถแปลงกายได้หลายสถานะพิสดารสุดแสน ทั้งให้กำเนิดชีวิตทั้งล้างผลาญชีวิตได้

ท่านผู้อ่านจะเห็นได้ว่า โดยลักษณะอาการกิริยาของน้ำที่กล่าวมาแล้ว ช่างเหมือนกับการบรรยายถึงผู้หญิงหรือเพศหญิงเสียนี้กระไร และโดยนัยนี้ น้ำจึงมีลักษณะประณีต ลึกลับ ซับซ้อน เข้าใจได้ยาก

บรรพชนผู้ชาญฉลาดของเราจึงกำหนดให้ธาตุน้ำเป็นเพศหญิง

มารดาแห่งน้ำและการอยู่ร่วมกับน้ำ

ท่านผู้อ่านโดยเฉพาะที่เป็นเพศชายลองสังเกตดู ป่าเขาต้นน้ำลำธารซึ่งเป็นเพศชายอยู่ร่วมกับสายน้ำอย่างไร ก็โดยการอยู่เงียบ ๆ ไม่ทำเสียงอะไร ปล่อยให้สายน้ำที่เป็นเพศหญิงส่งเสียงและไหลได้อย่างเสรี จะกัดเซาะ กระแทกกระทั้น พัดพาก้อนกรวดและทราย ท้องน้ำให้ขยับเขยื้อนไปอย่างไรก็ต้องปล่อยไปรักษาไว้แต่ความสงบเงียบงัน ก็จะสามารถซึมซับความชุ่มชื้นความเยือกเย็นจากสายน้ำ และได้รับประโยชน์จากสายน้ำมากกว่าการต่อสู้ขัดขวาง

เพราะว่าหลักการของธรรมชาตินั้น อ่อนโยนชนะแข็งแกร่ง เมื่อคนหรือสิ่งมีชีวิตตายลงก็จะแข็งกระด้าง เมื่อพืชยังมีชีวิตอยู่ก็อ่อนและดัดได้ เมื่อตายก็เปราะและหัก ด้วยเหตุนี้ความอ่อนจึงเป็นพวกพ้องของความเป็น ความแข็งจึงเป็นพวกพ้องของความตาย ปราชญ์เหลาจื๊อในลัทธิเต๋าท่านก็ว่าไว้อย่างนี้

เมื่อเราเกิดปัญญามองเห็นว่าปาเขาเพศชายอยู่ร่วมกับสายน้ำเพศหญิงได้อย่าง สอดคล้องยั่งยืนอย่างไรแล้วเราก็สามารถเข้าใจเรื่องอื่น ๆ ต่อไปอย่างที่เป็นกระบวนการ ของเหตุและปัจจัย ในรูปของกระแสแห่งความต่อเนื่อง

ดังนั้นหลักการสำคัญยิ่งยวดในการบริหารจัดการน้ำซึ่งเป็นเพศหญิง โดยลักษณะ อาการกิริยาทั้งหลายที่กล่าวมาแล้ว จึงสรุปได้เพียงประโยคเดียว ไม่ว่าใครจะไปร่ำเรียน มาจากที่ไหนอย่างไรก็ตามหลักการก็คือ

“การให้น้ำให้แบน และไหล”

เพราะธรรมชาติของน้ำเป็นเช่นนั้น ถ้าไปกีดขวาง ขัดขวาง ไปต่อสู้อย่างไรกัน ก็ จะเป็นการยกน้ำให้สูงและเพิ่มอำนาจการทำลายล้าง เพราะน้ำทุก ๆ หนึ่งลูกบาศก์เมตรคือ น้ำหนักหนึ่งตัน

เมื่อผมเดินทางไปดูการบริหารจัดการน้ำที่ประเทศเนเธอร์แลนด์ หรือประเทศที่ บรรพชนของเราเคยเรียกว่าฮอลันดาบ้าง วิลันดาบ้างนั้น ผู้บรรยายกล่าวอย่างภาคภูมิใจว่า ศาสตราจารย์ผู้ตั้งโปรแกรมคอมพิวเตอร์ควบคุมประตูน้ำรูปครึ่งวงกลม ๒ บาน ซึ่งแต่ละบาน มีขนาดเท่ากับความเร็วสูงของหอไอเฟลที่กรุงปารีส แกบอกว่าศาสตราจารย์ผู้ตั้งโปรแกรมกำหนด ให้คอมพิวเตอร์นี้เป็นเพศหญิง คิดแบบผู้หญิง

ผมก็นึกในใจว่า มึงเพิ่งรู้หรือว่าอะไรที่เกี่ยวกับน้ำเป็นเพศหญิง ที่บ้านกูเขารู้มา ตั้งนานแล้ว

ชกแม่น้ำทั้งห้า

มีคำกล่าวติดปากคนไทยมาแต่ครั้งโบราณว่า “ชกแม่น้ำทั้งห้า” อันเป็นวลีในทำนอง อุปมาอุปไมย เปรียบเทียบเตือนสติคนที่พูดอะไรแบบอ้อมค้อมไม่เข้าสู่ประเด็นโดยตรง ซึ่ง อาจเป็นเพราะถ้าพูดเข้าสู่ประเด็นโดยตรงผู้ฟังจะยอมรับเหตุผลที่ยกมาอ้างประกอบไม่ได้ หรือมีเหตุผลมากมายเสียเหลือเกิน หรืออาจต้องการกลบเกลื่อนข้อที่ไม่สมบูรณ์ของเหตุผล ที่จะใช้ ผู้ฟังจึงชักหรือดึงต่อผู้พูดนั้นว่ากำลังชักแม่น้ำทั้งห้าอยู่ หรืออ้อมไกลเกินไป

ดำน้ำพริกละลายแม่น้ำ

และในกรณีที่มีการคบคิดทำการใหญ่โต ต้องใช้จ่ายเงินทองมากมาย แต่จะได้ผลลัพธ์ เพียงเล็กน้อย ก็จะมีคำกล่าวทักท้วงว่า การใหญ่ที่คิดนั้นจะเป็นการ “ดำน้ำพริกละลายแม่น้ำ”

ชักน้ำเข้าลึก ชักคอกเข้าบ้าน

ในบางกรณีที่มีปัญหาที่จะต้องทำการแก้ไขกันอยู่ แล้วเกิดมีใครสักคนเสนอแนะให้เอาคนที่ไม่เกี่ยวข้อง แต่มีอำนาจมีอิทธิพลบางอย่างแต่เป็นคนนอก ให้เข้ามาร่วมวงในการแก้ไขปัญหาให้แก่หมู่คณะของตนซึ่งเป็นคนในด้วยกัน ก็จะมีคำกล่าวเตือนสติว่าข้อเสนอแนะที่ให้นำคนนอกเข้ามานั้นจะเป็นการ “ชักน้ำเข้าลึก ชักคอกเข้าบ้าน”

ผมเคยเขียนถึงคำกล่าว ‘น้ำขึ้นให้รีบตัก’ ว่าต้องเป็นสำนวนไทยของคนทำนน้ำในเขตอิทธิพลน้ำขึ้น-น้ำลง ซึ่งเป็นระบบนิเวศสามน้ำ คือหัวน้ำขึ้นเป็นน้ำจืด จะตักน้ำใช้ต้องรีบตักตอนหัวน้ำขึ้นในช่วงโมงแรก พอหลังจากนั้นน้ำเค็มจะเข้ามาผสมกลายเป็นน้ำกร่อย และพอขึ้นสุดตัวในช่วงโมงที่หกก็จะกลายเป็นน้ำเค็ม จึงไม่ควรประมาทในการทำสิ่งต่าง ๆ ไม่ใช่สอนให้โลก

สำหรับคำกล่าว ‘ชักน้ำเข้าลึก ชักคอกเข้าบ้าน’ นี้ก็เช่นกันผมคิดว่าน่าจะเป็นคำกล่าวของคนทำนน้ำในเขตอิทธิพลน้ำขึ้น-น้ำลง เช่น ในอดีตจังหวัดสมุทรสงคราม หรือ เมืองแม่กลองของเราเคยมีป่าชายเลนขนาดใหญ่ประมาณ ๘๐,๐๐๐ ไร่ (อย่ารู้ว่าที่ตารางกิโลเมตรก็ให้เอา ๖๒๕ ไปหาร) สองฝั่งปากแม่น้ำแม่กลอง อันเป็นพื้นที่ใหม่ที่เกิดจากตะกอนจากแม่น้ำทับถมกัน โดยมีลำพู แสม อยู่แนวหน้านอกสุด ในเข้ามาเป็นป่าโกงกาง กะบูน กะบัน และต้นจากชายคลอง ซึ่งล้วนเป็นไม้โตเร็ว เพราะอยู่กับน้ำขึ้น-น้ำลง ต่างกันเป็นเมตรหรือหลายเมตร และยังมีคลื่นลมรบกวน ไม้แนวหน้าพวกลำพู แสม จึงต้องมีรากอากาศมากมายช่วยหายใจและช่วยยึดเกาะแผ่นดิน โกงกางอยู่แนวในเข้ามาก็ต้องมีรากค้ำยันช่วยในพื้นดินตะกอนเลน และต้องสูงหนีน้ำได้เร็วในช่วงต้นอ่อน และหากขึ้นเบียดชิดกันก็จะมีลำต้นตรง

บรรพชนของเราพบว่า ไม้โกงกางหากนำมาเผาเป็นถ่าน (ซึ่งอันที่จริงเป็นการอบด้วยความร้อนมิใช่การเผา) จะเป็นถ่านไม้คุณภาพดีที่สุด คือไม่ค่อยมีควัน ให้ไฟแรง ไม่มีสะเก็ดปะทุเมื่อโดนไฟในยุคที่สตรีหลังคลอดบุตรต้องอยู่ไฟ ก็จะไม่มีสะเก็ดถูกไฟไปโดนให้เนื้อตัวเป็นบาดแผล บรรพชนจึงได้สร้างชุดความรู้ภูมิปัญญาในการปลูกป่าเผาถ่านไม้โกงกางขึ้น

โดยเมื่อจะเข้าไปตัดไม้ดงใด ซึ่งใช้เวลานานหลายเดือนก็ต้องไปตั้งครอบครัวชั่วคราวในพื้นที่นั้น โดยไม้โกงกางอายุประมาณ ๑๒ ปี จะตัดได้เหมาะสมแล้วปักฝักปลูกใหม่ทดแทนกันเมื่อตัดเป็นท่อนเป็น ‘ไม้หลา’ แล้วจะต้องทุบเปลือกออก (คนแม่กลองเป็นคนประณีตมีฝีมือในการทำกินโดยเฉพาะในทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมอาหาร กระทั่งถ่านไม้ก็สู้อุตสาหทุบเปลือกออกเพื่อคุณภาพและความสวยงาม) แล้วจะต้องใส่เรือบรรทุกไม้ที่ตัดแล้วออกจากป่าไปยังเตาเผาถ่านในกระบวนการนี้แรกสุด เมื่อคว่ำไม้ดงนี้อายุและขนาดเหมาะสมแล้วก็ต้องชุด “แพรก” แยกจากคลองเข้าไปสู่ป่าที่จะตัดไม้และสร้างโรงเรือนชั่วคราว การเลือกตำแหน่งที่จะชุดแพรกเข้าไปนี้ หากเป็น ‘ท้องคู้’ น้ำจะแทงนานไปก็จะกว้างขึ้นลึกขึ้น หลายแพรกกก็กลายเป็นคลองใหญ่ทะลุทะลวงไปไหนต่อไหนโดยไม่ได้ตั้งใจ

กลายเป็น ‘ชักน้ำเข้าลึก ชักศึกเข้าบ้าน’ เพราะในบริเวณอ่าวก.ไก่อี้ เป็นระบบน้ำคู่ ขึ้น ๖ ชั่วโมง ลง ๖ ชั่วโมง แล้วก็ขึ้นใหม่ลงใหม่หมุนเวียนอยู่เช่นนี้ จากความหมายเริ่มต้นเพียง เรื่องเล็กที่ไม่พิจารณาให้รอบคอบก็กลายเป็นเรื่องเสียหายใหญ่โตทำลายทรัพย์สินทำลาย ตัวเองไปได้

แผนแม่บทและแผนโครงการ (โดย กยน. และ กบอ.)

ซึ่งไม่ใช่คำย่อของ ‘กางเกงในยานไปหน่อย’ หรือ ‘กูบ้าไปเอง’ เพราะถ้าใครไปท้วงติง จะถูกด่าเป็นสัตว์เลื้อยคลาน แต่เพราะได้เกิดมหาอุทกภัยครั้งร้ายแรงที่สุดในประวัติศาสตร์ ประเทศไทย เมื่อปีพ.ศ.๒๕๕๔ แล้วได้มีการตั้งคณะกรรมการชุดต่าง ๆ ขึ้นมามากมายมหาศาล เป็นเขาวงกต เพื่อให้หาตัวผู้รับผิดชอบไม่เจอ เริ่มจากคอส., ศคอส., ศปภ., กยน., กฟย., แล้วในคณะกรรมการแต่ละชุดยังไปแต่งตั้งคณะอนุกรรมการอีกหลายชุด จนกรรมการและ อนุกรรมการต่าง ๆ ก็มึนงงว่าตัวเองจะต้องเข้าประชุมกรรมการอะไร จนน้ำท่วมและทะเยอเบียน ไปทั่วประเทศ ๖๖ จังหวัด มูลค่าความเสียหาย ๑,๔๔๐,๐๐๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งล้านสี่ แสนสี่หมื่นล้านล้านบาท) มีผู้เสียชีวิต ๘๑๓ ราย มีผู้ได้รับผลกระทบทั้งหมด ๔,๐๓๙,๔๕๙ ครอบครัว ๑๓,๔๒๕,๘๖๙ คน มูลค่าความเสียหายสูงสุดเป็นอันดับ ๔ ของโลกโดยนับ อุบัติเหตุทุกชนิดทั่วทั้งโลก

ผมจะไม่พูดถึงรายละเอียดซึ่งจะมีปรากฏอยู่ในรายงานการศึกษาดูตรวจสอบของ คณะกรรมการธิการของวุฒิสภาหลายคณะ แต่โดยสรุปคือเกิดจากความบกพร่องผิดพลาด ในการบริหารจัดการที่ทำให้ขนาดของความเสียหายขยายใหญ่ไปจนควบคุมอะไรไม่ได้เลย โดยการตัดสินใจที่ล่าช้าและการใช้เครื่องมือวิธีการที่ไปเพิ่มความเสียหาย ยิ่งกว่าที่ธรรมชาติ เป็นผู้กระทำเมื่อเทียบกับปี ๒๕๔๙ ที่ปี ๒๕๕๔ มีปริมาณน้ำมากกว่าประมาณ ๓๕% แต่ ขนาดของความเสียหายมากกว่า ๓๐๐% โดยศูนย์บัญชาการ (ศปภ.) ที่ดอนเมืองออกประกาศ อะไรออกมา ผลจะเป็นตรงข้ามจนประชาชนหมดความเชื่อถือ แล้วคอยติดตามสถานการณ์ จากสถานีโทรทัศน์ช่องนกหรือไทยพีบีเอสในแต่ละวันต่างคนต่างหาวิธีป้องกันตัวเอง ช่วยเหลือ ตัวเอง

เพราะแทนที่รัฐบาลจะใช้ พรก.การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.๒๕๔๘ เพื่อให้สามารถระดมสรรพกำลังทั้งพลเรือน ทหาร ตำรวจ และอื่น ๆ ได้ทั้งหมด รัฐบาลกลับ กลัวเสียหน้า กลัวต่างชาติจะเสียความเชื่อมั่น

หรือถ้าเช่นนั้นแทนที่จะเลือกใช้ พ.ร.บ.ป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งจะมีแผนระดับชาติและระดับจังหวัดอยู่แล้วทั้งหมด แต่ไม่ทราบเพราะว่าแผนป้องกัน ภัยพิบัติแห่งชาตินี้มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานรับผิดชอบหรืออย่างไร ควรนอนมรณานายก รัฐมนตรีมือใหม่ไว้ รัฐบาลก็ไม่เลือกใช้เครื่องมือทางกฎหมายนี้

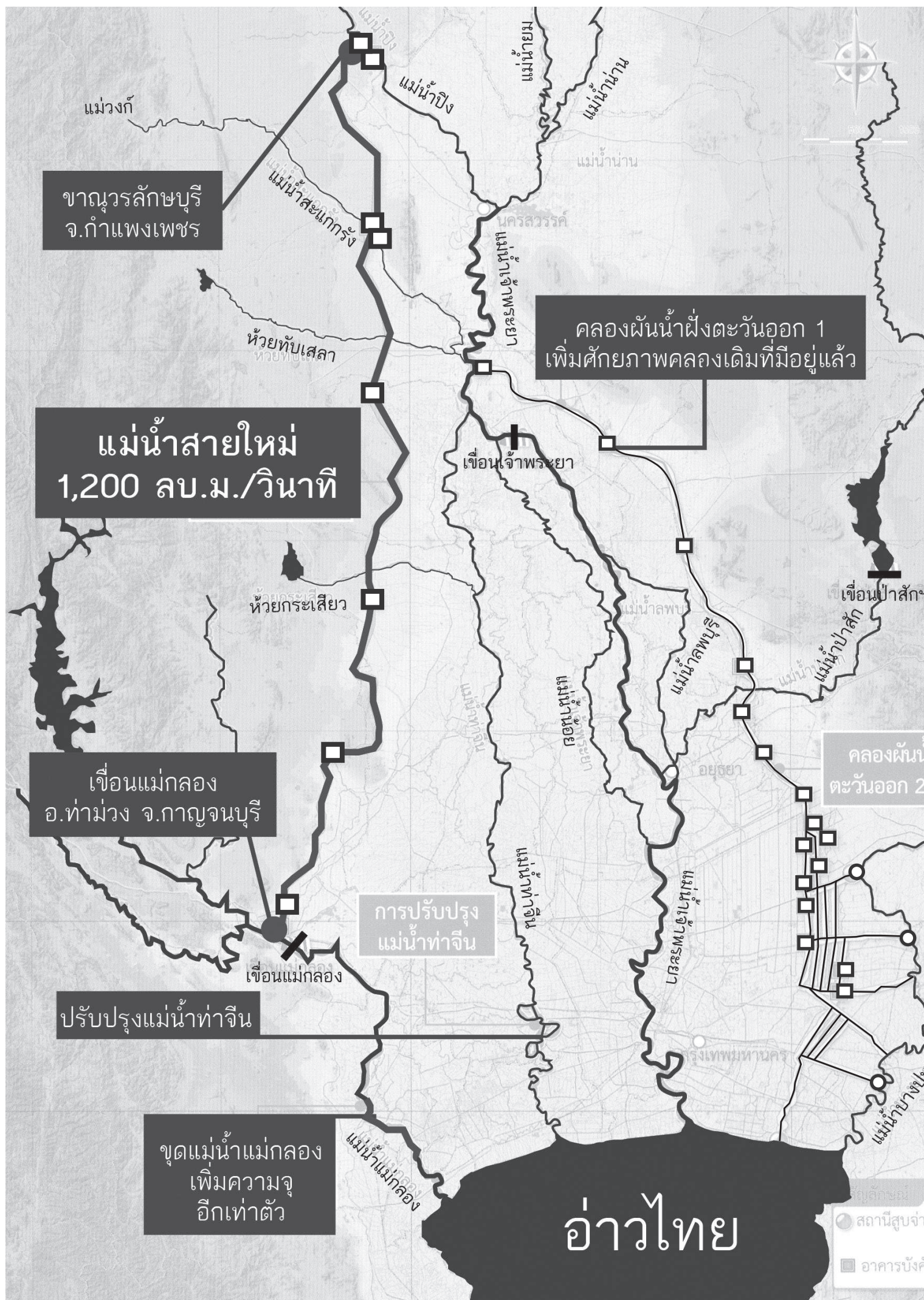
รัฐบาลกลับไปเลือกใช้ พ.ร.บ.ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.๒๕๓๔ (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.๒๕๕๐) ซึ่งเป็นเครื่องมือทางกฎหมายในภาวะปกติไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ฉุกเฉิน จึงได้แต่ขอแรงไม่สามารถระดมสรรพกำลังจากทุกหน่วยงาน และจะทำให้ข้าราชการทุกหน่วยงานมีกฎหมายคุ้มครองการปฏิบัติราชการตามความจำเป็นเร่งด่วนของสถานการณ์ได้ ประกอบกับประชาชนขาดความเชื่อมั่น เพราะแนวคิดแนวทางในการปฏิบัติไม่ชัดเจน และเน้นในทางต่อสู้ขัดขวางการไหลของน้ำโดยตั้งคัน ขนบึกแบ็กไป ขนกระสอบทรายไปบังคับทิศทาง ประชาชนไปรื้อออกเพราะทำให้น้ำท่วมสูงอย่างไม่เคยพบเคยเห็นกันมาเลยในชีวิตนี้ เมื่อใดท่านนายกรัฐมนตรีหรือศปภ.บอกว่าเอาอยู่ คุณได้ ผลจะเป็นตรงข้าม เมื่อใด ศปภ.บอกให้รีบย้ายหนี น้ำกลับไม่มา แล้วก็มัวแต่ไปตั้งคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ จนกระทั่งศูนย์บัญชาการของ ศปภ.เอง ถูกน้ำทำลายไปโดยชนข้าวของไม้ต้น นับว่าล้มละลายทางความเชื่อมั่นอย่างแท้จริง

และเกิดการสงสัยขึ้นว่ามีการห้วงเวลาในการตัดสินใจเพื่อให้บางพื้นที่บางจังหวัดที่มีนักการเมืองสำคัญ ได้เกี่ยวข้าวนาปรังเสียก่อน เช่น ขณะที่น้ำท่วมหนัก ประตุระบายน้ำพลเทพที่จะช่วยระบายน้ำไปสู่โพธิ์พระยาและเข้าทุ่งสุพรรณบุรีกลับถูกห้วงเวลาไว้ไม่ช่วยระบาย ขณะที่ประตุระบายน้ำทางฝั่งตะวันออกของเจ้าพระยา ต้องรับภาระเกินศักยภาพ หรือบางพื้นที่กลุ่มผลประโยชน์ที่สนับสนุนรัฐบาลมีโครงการใหญ่ด้านการพัฒนา อสังหาริมทรัพย์ จึงทำให้กระบวนการตัดสินใจแบ่งน้ำหลากออกสองฝั่งลุ่มเจ้าพระยาไม่ไปในทิศทางที่เคยปฏิบัติกันมา จนกระทั่งผลที่สุดพังทลายเป็นสิบแห่ง ทำให้ไม่สามารถควบคุมทิศทางหรือปรับทิศทางได้อีกต่อไป กลายเป็นน้ำป่าไร้การควบคุม เช่น กรณีประตุระบายน้ำบางโฉมศรี กับประตุระบายน้ำอีกสิบแห่งของกลุ่มน้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันออกต้องพังทลายไป

แผนแม่บท

แล้วรัฐบาลกลับเอาระดับน้ำที่ผิวน้ำไปอันเกิดจากการบริหารจัดการอย่างไร้ทิศทางนี้มาเป็นตัวตั้งในการกำหนดแผนแม่บท และแผนโครงการที่จะต้องกู้เงิน ๓.๕ แสนล้านบาท มาลงทุนแก้ไข โดยเปิดโอกาสให้แก่บริษัทต่างชาติเต็มที่ ไม่ใช่หน่วยงานของรัฐ ทำให้ต้องใช้มาตรการใช้สิ่งก่อสร้างขนาดใหญ่สำหรับรองรับน้ำท่วมใหญ่รอบ ๗๐ ปี (จากปีน้ำท่วมใหญ่ พ.ศ.๒๔๘๕-๒๕๕๔) หรือรอบ ๑๐๐ ปี แทนที่จะใช้รอบ ๒๕ ปี (จากปี พ.ศ.๒๕๓๘-๒๕๕๔) เพราะการหลีกเลี่ยงข้อสรุปบทเรียนที่เกิดจากการบริหารที่ไม่ดีมากกว่าที่เกิดโดยธรรมชาติ

เริ่มจากการขอความช่วยเหลือจากญี่ปุ่น (JICA) ให้ช่วยจัดทำแผนแล้วก็ไม่เอา เพราะญี่ปุ่นประเมินว่าจะใช้งบประมาณเพียงหนึ่งแสนล้านบาทเศษ แต่รัฐบาลโดย กบอ. เลือกที่จะลงทุน ๓.๕ แสนล้าน แล้วเปลี่ยนวิธีการโดยกำหนดวงเงินรับจ้างขึ้นมาก่อนเป็น ๙ แผนงาน (โมดูล) แล้วให้บริษัทผู้รับจ้างไปทำรายละเอียดเนื้องานมาเสนอ แล้วก็ถูก ฟ้องต่อศาลปกครองกลาง

ชักแม่น้ำทั้งห้า พื้นที่ปลอดภัย และชุดคลองลัด

แผนโครงการ (โมดูล A และโมดูล B)

ในวงเงินที่จะกู้หรือก่อหนี้ขึ้นมา ๓.๕ แสนล้านบาทนี้จะเป็นการลงทุนในแผนโครงการต่างๆ เฉพาะในกลุ่มน้ำเจ้าพระยาที่ประกอบด้วย ๘ กลุ่มน้ำ ตั้งแต่ภาคเหนือลงมาจรดทะเลอ่าวไทย คือ ปิง วัง ยม น่าน ป่าสัก สะแกกรัง เจ้าพระยา ท่าจีน เป็นจำนวนประมาณ ๓ แสนล้านบาท คือในแผนงานโครงการโมดูล A ทั้งหมด และจะเป็นแผนงานโครงการในอีก ๑๗ กลุ่มน้ำที่เหลือ ในภาคอีสาน ภาคตะวันออก ภาคใต้ อีกประมาณ ๔ หมื่นล้านบาท คือในแผนงานหรือโมดูล B ทั้งหมด ส่วนอีกประมาณ ๑ หมื่นล้านบาท เป็นแผนงานปรับปรุงระบบศูนย์ข้อมูลการบริหารจัดการน้ำ หลักคิดของกรอบสำหรับโครงการโมดูลเอ ๕ และ เอ ๒ คือ

๑. จะหาทางผันน้ำข้ามลุ่ม โดยจะทำการขุดแม่น้ำสายใหม่ทางทิศตะวันตก แต่เรียกว่า “คลองผันน้ำ” (Flood Diversion Channel ไม่ใช่ Flood way) ระยะทาง ๒๘๑ กิโลเมตร ความกว้าง ๒๔๕ เมตร ผิวน้ำกว้าง ๑๖๐ เมตร ลึก ๑๐ เมตร มีถนน ๔ ช่องจราจรสองฝั่งแม่น้ำ ทั้งที่มีความจุน้ำไหลมากกว่าแม่น้ำท่าจีนสามเท่าตัว จากนั้นน้ำก่อนเข้านครสวรรค์ ไปถึงเหนือเขื่อนแม่กลอง แล้วจะขุดแม่น้ำแม่กลองจากโพธาราม ถึงปากคลองแควอ้อม เขตติดต่ออำเภอบางคนที-อำเภอมัทพวา เพื่อรองรับปริมาณน้ำเพิ่มอีกเกือบหนึ่งเท่าตัว เป็นระยะทางอีก ๓๔ กิโลเมตร (ตามภาพประกอบ)
๒. จะทำการขุดคลองลัดในแม่น้ำท่าจีนส่วนที่คดมาก ๓ แห่งที่ จั้วราย ไทยาวาส และทรงคนอง ให้ตรง แล้วใช้วิธีติดตั้งเครื่องผลักดันน้ำ โดยคิดว่า จะเร่งอัตราการไหลออกสู่ทะเลให้เร็วเพิ่มขึ้นอีกประมาณ ๓๐๐ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที (ลบ.ม./วินาที) รวมความจุในข้อ ๑. และข้อ ๒. เป็นจำนวน ๑,๕๐๐ ลบ.ม./วินาที ในขณะที่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยากำหนดให้รองรับเพียง ๓๐๐ ลบ.ม./วินาที
๓. ในเขตชุมชนและเขตเศรษฐกิจจะใช้วิธีปิดล้อมพื้นที่โดยเฉพาะลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง ประมาณ ๖,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร และชุมชนเมืองอีกประมาณ ๒๕ แห่ง

ในวงเงิน ๓ แสนล้านบาทของกลุ่มเจ้าพระยานี้ แผนงานโครงการใหญ่ที่สุดคือ การขุดคลองผันน้ำ จากลำน้ำปิงช่วงที่ไหลผ่านจ.กำแพงเพชร ที่บ้านขามวรลักษบุรี ก่อนเข้าเขตนครสวรรค์ เลาะชายแดนตะวันตก ผ่านนครสวรรค์ อุทัยธานี ชัยนาท สุพรรณบุรี มาจนถึงเหนือเขื่อนแม่กลอง ที่ ต.ท่าล้อ อ.ท่าม่วง จ.กาญจนบุรี

ที่รัฐบาลเรียกว่าคลองผันน้ำ (Flood Diversion Channel) นี้ ความจริงมิใช่คลอง เพราะมันจะรองรับอัตราการไหลได้ ๑,๒๐๐ ลบ.ม./วินาที มากกว่าแม่น้ำท่าจีนสามเท่า โดยแนวคิดเดิมเมื่อมาถึงเหนือเขื่อนแม่กลองแล้วก็จะขุดต่อลงไปขนานกับแนวคลองชลประทาน ๑ อาร์ (1R) ไปออกทะเลอ่าว ก.ไก่ ที่พื้นที่ระหว่างบ้านบางตะบูนกับแม่น้ำเพชรบุรี ในเขตอำเภอบ้านแหลม

แต่เมื่อ กบอ. จัดให้มีการประมูล โดยกำหนด ที่ โอ อาร์. หรือขอบเขตการจ้างเป็น แนวความคิดกว้าง ๆ ไร้ไม่มีรายละเอียด บริษัทเคอเตอร์ ผู้ประมูลได้สัญญาตีเกาหลี่ ก็ได้มีการปรับเปลี่ยนแนวคิดวิธีการ ซึ่งแน่นอนบริษัทนี้ได้งานชิ้นนี้ซึ่งเป็นชิ้นใหญ่สุดในวงเงินรวมประมาณ ๑๖๐,๐๐๐ ล้านบาท ก็ต้องหาทางที่ทำโครงการแล้วต้องมีกำไรสูงสุดตามปกติธุรกิจ จึงหยุดแม่น้ำใหญ่สายที่หกนี้ไว้ที่เหนือเขื่อนแม่กลอง แล้วใช้แม่น้ำแม่กลองออกสู่ทะเล โดยมีรายละเอียดตามข้อ ๑ ถึงข้อ ๓ ข้างต้น

แต่เนื่องจากตัวแม่น้ำแม่กลองรองรับอัตราการไหลของน้ำได้ประมาณ ๑,๒๐๐ ลบ.ม./วินาที จึงคิดวิธีเพิ่มความจุแม่น้ำแม่กลอง เพื่อรองรับน้ำที่เพิ่มเกือบ ๑ เท่าตัว รวมเป็นประมาณ ๒,๑๕๐ ลบ.ม./วินาที โดยการขุดแม่น้ำแม่กลองตอนล่างให้ลึกขึ้น จากบริเวณ อ.โพธาราม ผ่านตัวเมือง จ.ราชบุรี เข้าเขต จ.สมุทรสงคราม ไปจนถึงปากคลองแควอ้อมบริเวณหน้าวัดปากน้ำ อ.บางคนที กับ อ.อัมพวา (ดูภาพประกอบ)

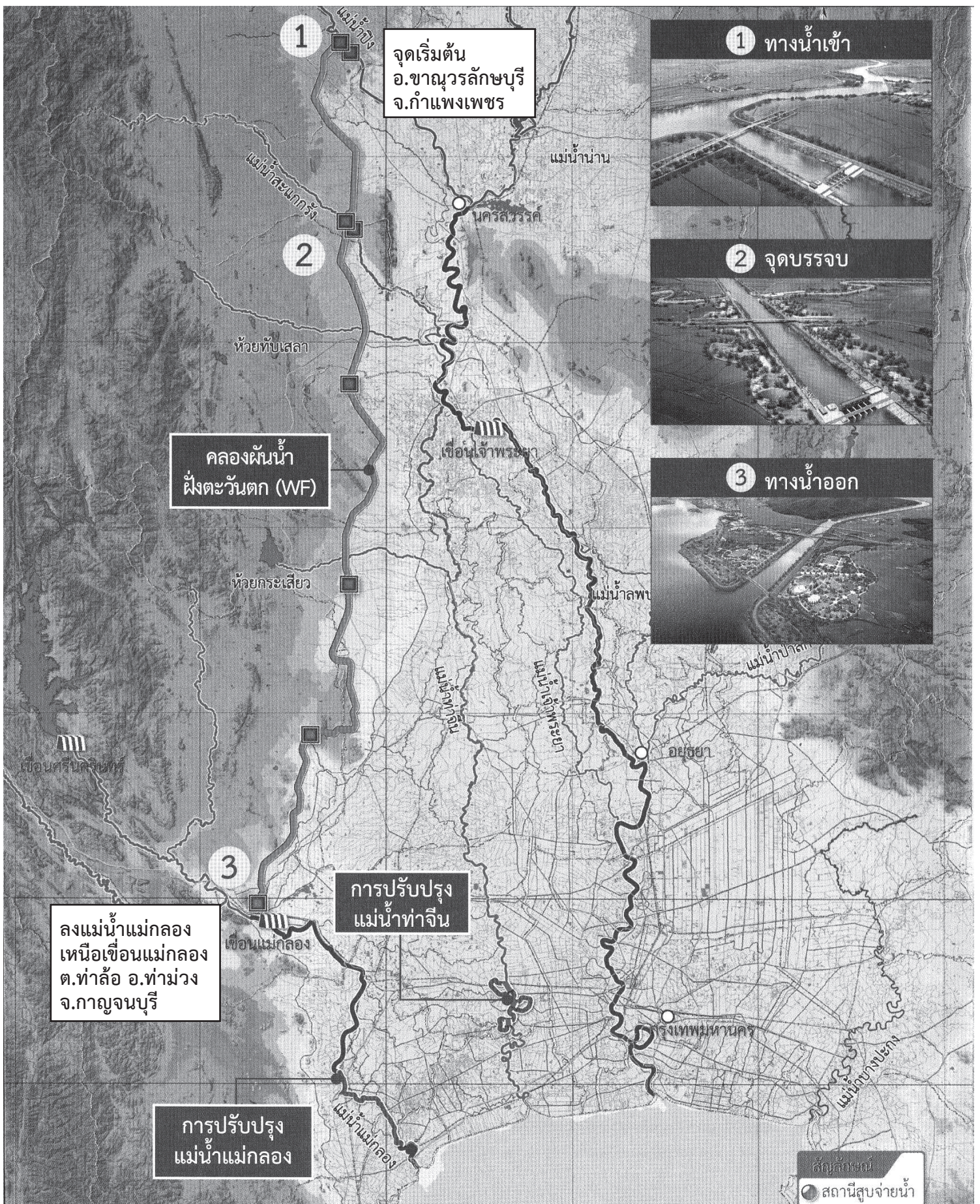
จุดประสงค์ของแผนงานโครงการขุดแม่น้ำสายใหม่ท่อนบนจากแม่น้ำปิง บริเวณ อ.ขามวรลักษบุรี จ.กำแพงเพชร ถึง จ.กาญจนบุรี เหนือเขื่อนแม่กลองที่ ต.ท่าล้อ อ.ท่าม่วง แล้วจะทำการขุดแม่น้ำแม่กลองท่อนล่าง จาก อ.โพธาราม (บริเวณบ้านเจ็ดเสมียน ถึงปากคลองแควอ้อม อ.บางคนที - อ.อัมพวา) นี้ก็เพื่อแก้ปัญหา น้ำท่วมลุ่มน้ำเจ้าพระยา เป็นลักษณะ คลองผันน้ำ (ซึ่งใหญ่กว่าแม่น้ำท่าจีนสามเท่า แต่เรียกว่าคลอง เหมือนกับการสร้างเขื่อนแต่เรียกว่า อ่างเก็บน้ำ ตามวิธีเล่นโวหารถ้อยคำ) โดยไม่เกี่ยวข้องกับการชลประทานเพื่อการเกษตรใด ๆ จึงไม่มีพื้นที่การเกษตรตามโครงการ มีแต่พื้นที่ที่จะถูกเวนคืนประมาณ ๔๐,๐๐๐ ไร่เศษ ขอให้พี่น้องประชาชนทั้ง ๘ จังหวัดในพื้นที่โครงการนี้เข้าใจด้วย

และเมื่อเป็นแม่น้ำเพื่อผันน้ำ จึงไม่มีน้ำในแม่น้ำนี้ หากน้ำปิงก่อนเขื่อนนครสวรรค์ไม่ล้นเกินหน้าแล้งจะไม่มีน้ำเป็นการขุดรอไว้ ตากแดดตากลมไว้เฉย ๆ จะมีน้ำเฉพาะหน้าฝนเท่าที่ฝนตกมาใส่ โดยมีเขื่อนหรือประตูระบายน้ำขนาดใหญ่ที่ปากแม่น้ำสายใหม่ ที่เชื่อมต่อกับน้ำปิง และมีประตูระบายน้ำควบคุมตามจุดตัดกับลำน้ำในรายทาง เช่น แม่น้ำสะแกกรัง, ทับเสลา, กระเสียว ฯลฯ และก่อนลงสู่แม่น้ำแม่กลองเหนือเขื่อนแม่กลอง

ดินที่ขุดจากแม่น้ำสายใหม่ท่อนบน เอาไปทำถนน ๔ ช่องจราจร ส่วนที่เหลือเอาไปไหน ทำอย่างไร ยังไม่มีรายละเอียด ส่วนดินท้องแม่น้ำแม่กลองท่อนล่างที่จะขุดจากโพธารามถึง สุดเขต อ.บางคนที เป็นระยะทาง ๓๔ กิโลเมตร เป็นตะกอนท้องน้ำ ซึ่งแน่นอนว่าต้องเป็น ตะกอนหนักคือมีทรายอยู่ด้วยแน่นอน เพราะตะกอนหนัก ร่องลงมาคือทรายชี้เปิด ส่วนหนึ่ง จะ ถูกกระแสน้ำอุ้มพาไปเป็นสันดอนปากแม่น้ำ และตะกอนเบาพวกแขวนลอยจะถูกพาตาม ร่องน้ำ ไปถึงคลองโคก บางตะบูน ไปสร้างหาดเลน

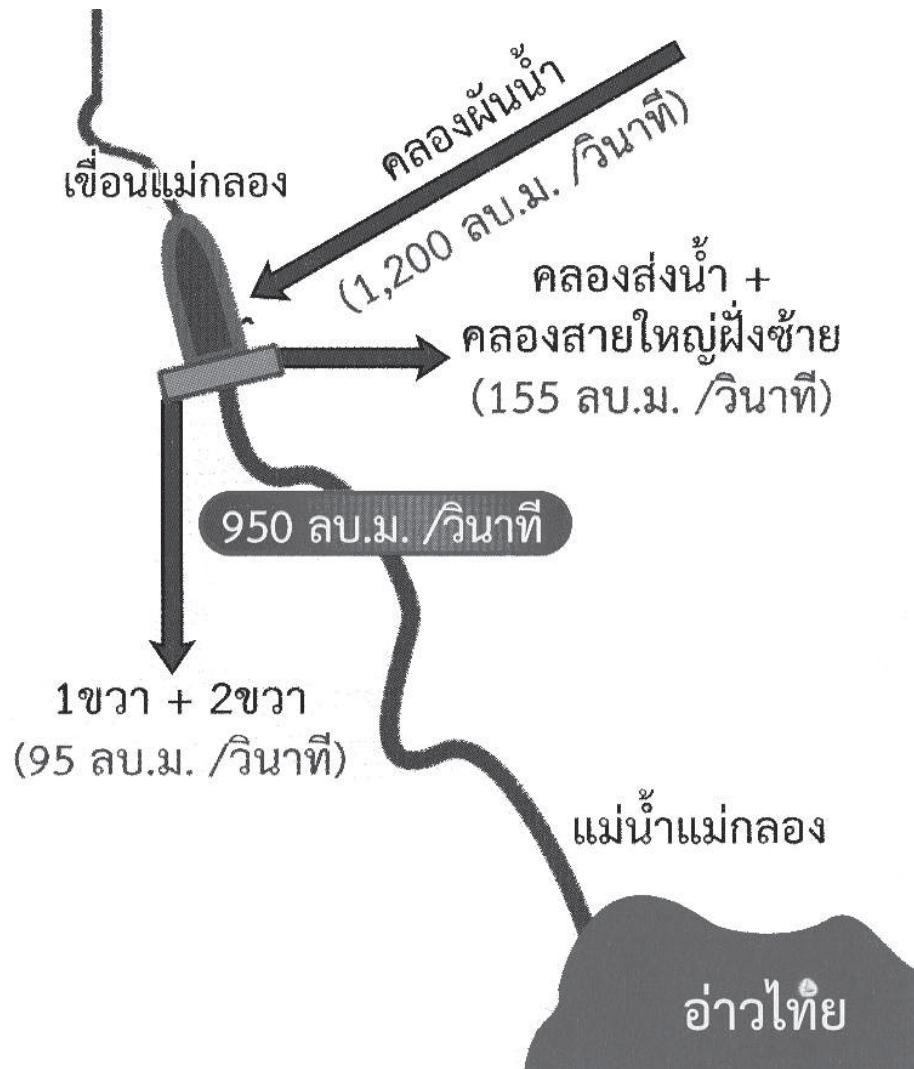
การขุดลอกแม่น้ำแม่กลองให้ลึกขึ้น จะมีผลกระทบหลายประการ และยังมีถึงวิธี ป้องกันหรือลดผลกระทบไม่ออกว่าจะแก้ไขอย่างไร ซึ่งจะเป็นการบ้านสำคัญในเวทีรับฟัง ความคิดเห็นในวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๖

เช่น การเลือนพังทลายของตลิ่ง และชุมชนพืชชายน้ำ อันเป็นระบบนิเวศที่อยู่ด้วยกัน ระดับท้องแม่น้ำกับท้องคลองที่เป็นแขนงกิ่งก้านสาขา รวมทั้งแพรง ลำราง ลำประโดง ที่จะ แห้งลง เพราะลำน้ำสายประธานลึกลงไป ระบบน้ำนอนคลอง การพังทลายหากน้ำนอนคลอง หายไป และอิทธิพลน้ำขึ้นน้ำลงที่ไปถึงตัวเมืองราชบุรี โดยน้ำเค็มน้ำกร่อยที่หนักกว่า ถูกชักเข้า ลึกขึ้นในหน้าแล้ง และในกรณีที่เกิดน้ำมากถูกส่งมาใส่แม่น้ำแม่กลองในขณะที่น้ำทะเลสวนขึ้น มาในหน้าน้ำเข้าใหญ่ในฤดูเดียวกัน ทำให้น้ำเพียบตลิ่งตลอดเวลา จะเกิดอะไรขึ้นกับสวนลื่นจี๊ แถบบางคนที หรือสวนเตียนแถบดำเนินสะดวกและดอนมะโนรา ส่วนประมงพื้นบ้านชายฝั่ง นั้นรับ เต็ม ๆ อยู่แล้ว

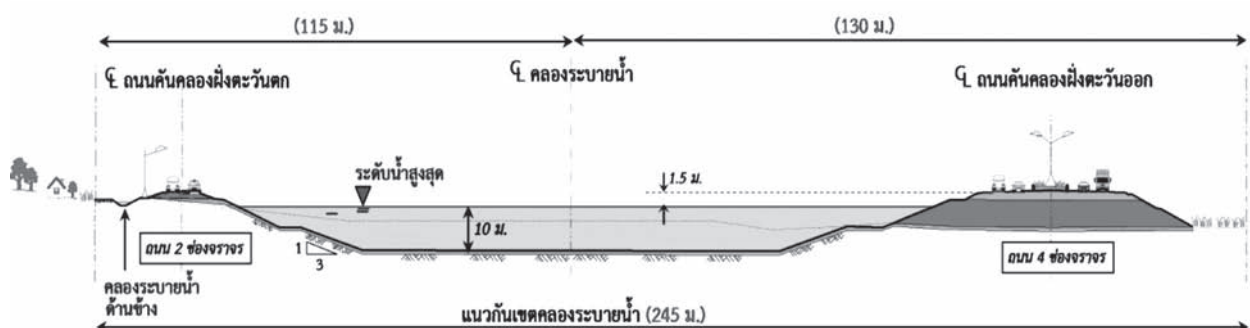

แนวคลองผันน้ำฝั่งตะวันตก (แม่น้ำสายใหม่) จากชาณุวรลักษบุรี ถึงเหนือเขื่อนแม่กลอง ยาว ๒๘๑ กม. ลึก ๑๐ ม. กว้าง ๒๔๕ ม. โดยมีพื้นที่ผิวหน้า ๑๖๐ ม. กักเก็บ ๔ ช่องจราจร ๒ ฝั่ง และแนวขุดลอกแม่น้ำแม่กลองตอนล่างระยะทาง ๓๔ กม. จากเจ็ดเสมียนถึงปากคลองแควอ้อมที่วัดปากน้ำ แนวขุดคลองลัดแม่น้ำท่าจีนบริเวณจี่ราย ไทยาวาส และทรง-คนอง บริเวณ อ.นครชัยศรี

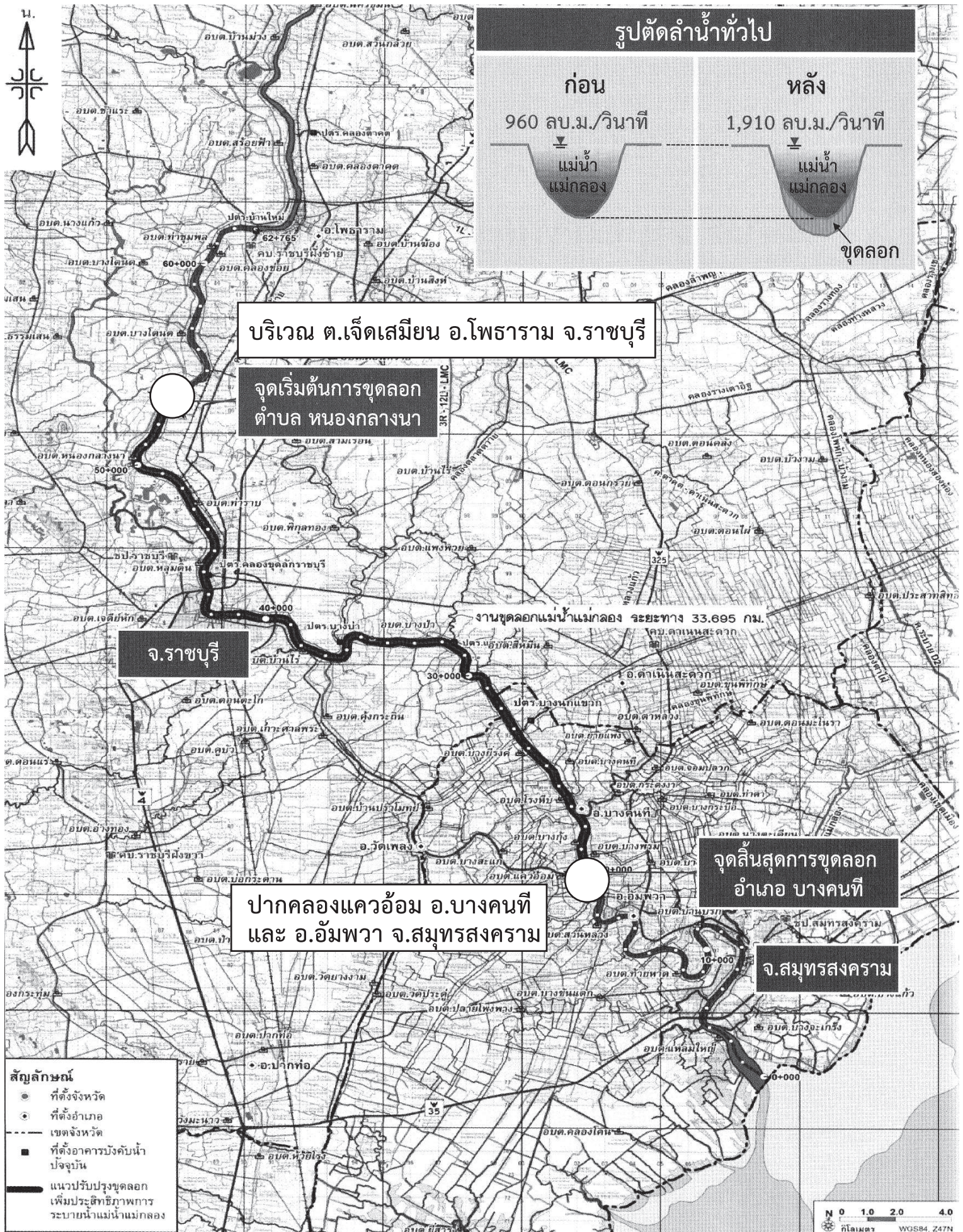
(ที่มา: คณะกรรมการบริหารจัดการน้ำและอุทกภัย (กบอ.) สำนักงานกฤษฎีกา, โครงการเพื่อออกแบบและก่อสร้างระบบการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน และระบบแก้ไขปัญหาอุทกภัยของประเทศไทย Module A5, 2556.)

เมื่อแม่น้ำสายใหม่ส่งน้ำมาอีก ๑,๒๐๐ ลบ.ม./วินาที ถึงเหนือเขื่อนแม่กลองแล้วแบ่งน้ำออกคลองชลประทานฝั่งซ้าย (1L) - ฝั่งขวา (1R) รวม ๒๕๐ ลบ.ม./วินาที คงเหลือน้ำส่งต่อลงมาอีก ๙๕๐ ลบ.ม./วินาที รวมกับปริมาณน้ำที่แม่น้ำแม่กลองรับได้อีก ประมาณ ๑,๒๐๐ ลบ.ม./วินาที รวมแล้วแม่น้ำแม่กลองจะต้องรองรับน้ำสูงสุดถึง ๒,๑๕๐ ลบ.ม./วินาที

ภาพตัดขวางคลองผันน้ำฝั่งตะวันตก หรือแม่น้ำสายใหม่ มีความกว้างทั้งหมด ๑๔๕ เมตร ยาว ๒๘๑ กิโลเมตร โดยส่วนรับน้ำกว้างประมาณ ๑๖๐ เมตร ลึก ๖๐ เมตร มีถนน ๔ ช่องจราจรทางด้านตะวันออก และ ๒ ช่องจราจรทางด้านตะวันตก จะต้องเวรคืนที่ดินตลอดเส้นทางประมาณ ๔๐,๐๐๐ ไร่เศษ

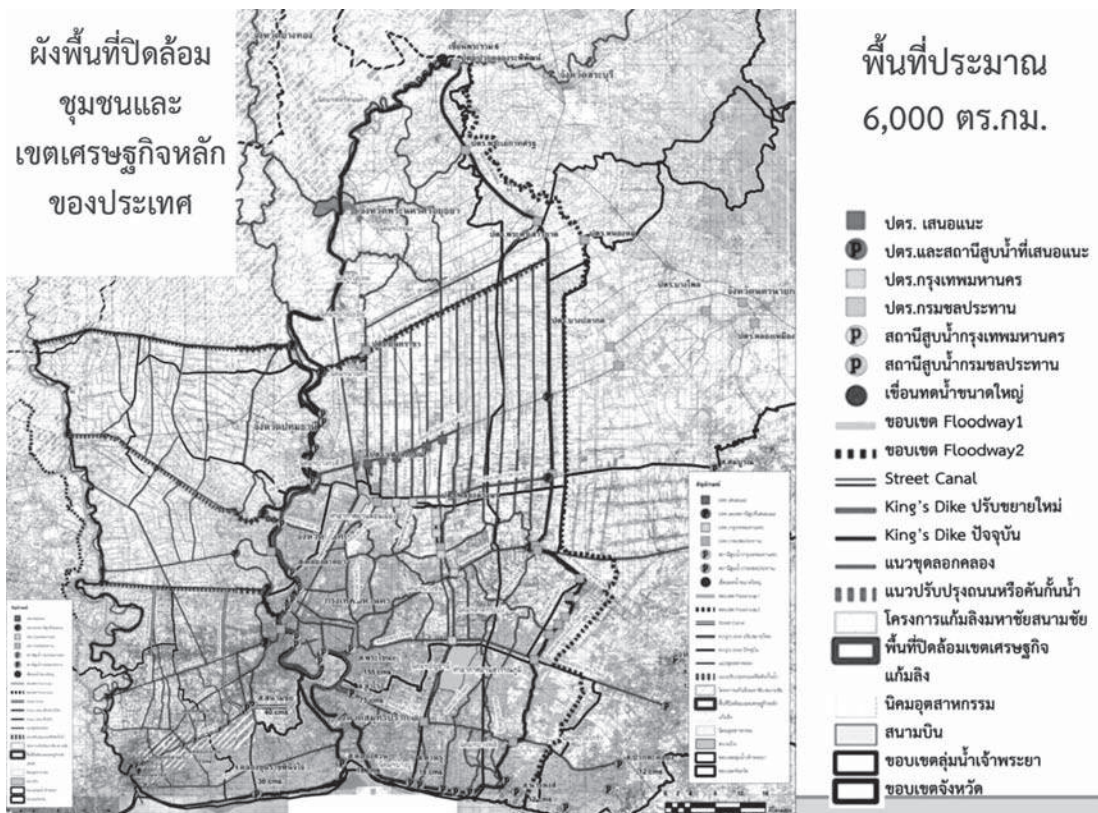
ตามโครงการจะทำการขุดแม่น้ำแม่กลองตอนล่างจากปากคลองแควอ้อม หน้าวัดปากน้ำ ย้อนขึ้นไป ๓๔ กม. ประมาณบริเวณเจ็ดเสมียน

(ที่มา: คณะกรรมการบริหารจัดการน้ำและอุทกภัย (กบอ.) สำนักงานรัฐมนตรี, โครงการเพื่อกออกแบบและก่อสร้างระบบการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน และระบบแก้ไขปัญหอุทกภัยของประเทศไทย Module A5, 2556.)

แม่น้ำแม่กลองมีความจุลำน้ำ ๑,๒๐๐ ลบ.ม./วินาที

ในปี ๒๕๕๕ เมื่อรัฐบาลมีนโยบายให้ระบายน้ำทุกเขื่อนมากผิดปกติเฉพาะแม่น้ำแม่กลองได้มีการระบาย
น้ำสูงถึง ๑,๒๗๐ ลบ.ม./วินาที ได้เกิดภาวะหอยตายตั้งแต่ ปากแม่น้ำแม่กลอง ไปจนถึง ต.บางตะบูน

พื้นที่ที่ปิดล้อมเขตเศรษฐกิจหลักของประเทศ กรุงเทพมหานคร และปริมาณพล พื้นที่ประมาณ ๖,๐๐๐ ตร.กม.

แผนป้องกันน้ำท่วมของกรุงเทพมหานครเน้นที่การใช้คันป้องกันน้ำริมตลิ่งแม่น้ำเจ้าพระยา สูง ๒.๕๐ เมตร และการระบายน้ำโดยใช้เครื่องสูบน้ำ

ความซับซ้อนในเขตอิทธิพลน้ำขึ้น - น้ำลง

ในขณะที่น้ำท่าหรือน้ำจืดปริมาณมหาศาลมาเพิ่ม ในฤดูน้ำหลากที่จะมีภาวะน้ำสูงสองทาง ซึ่งนักวิชาการและคนในแผ่นดินด้านใน ไม่เคยเข้าใจว่า เมื่อเข้าเขตอิทธิพลน้ำขึ้นน้ำลงของแม่น้ำทั้ง ๕ สายที่ไหลออกทะเลบริเวณอ่าวไทย นั้น แม่น้ำแม่กลองส่งอิทธิพลน้ำเค็มที่หนักกว่ามุดไปด้านล่าง จนถึงบริเวณสะพานรถไฟที่ตัวเมืองราชบุรี แม่น้ำท่าจีนส่งอิทธิพลน้ำขึ้นน้ำลงไปถึงนครชัยศรี แม่น้ำเจ้าพระยาส่งอิทธิพลทวนขึ้นไปถึงชายขอบบางไทร อโยธยา แม่น้ำบางปะกง ส่งอิทธิพลไปถึงอำเภอบ้านสร้าง จ.ปราจีนบุรี (ดูภาพน้ำท่วมประกอบ)

นอกจากนี้ปริมาณน้ำท่าหรือน้ำจืดที่เพิ่มอีกเกือบหนึ่งเท่าตัว หลังจากแบ่งเข้าคลองชลประทานฝั่งขวา (คลอง 1R) และฝั่งซ้าย (คลอง 1L) และถูกอิทธิพลน้ำขึ้นน้ำลงย่นไว้ ๑-๒ เดือนในฤดูน้ำหลาก ซึ่งน้ำทะเลจะขึ้นมาบวมมากขึ้นเป็นเงาตามตัว โดยจะเกิดภาวะน้ำสูงสองทางสวนกลับทิศไปมาทุก ๖ ชั่วโมง คนที่ไม่รู้ระบบนิเวศปากแม่น้ำ เข้าใจว่าน้ำเมื่อไหลออกปากแม่น้ำออกทะเลแล้วจะหายไปนั้นผิดถนัด ขอให้ดูภาพมาตราน้ำกรมอุทกศาสตร์ประกอบ

โง่อย่างมีหลักการ

ในเขตอิทธิพลน้ำขึ้น-น้ำลง ต้นน้ำกลางน้ำ ปลายน้ำ จะกลับทิศทางใหม่ทุก ๖ ชั่วโมง คือในช่วงน้ำขึ้น ปากแม่น้ำเปลี่ยนสภาพเป็นต้นน้ำ จากปากแม่น้ำเข้ามาในแผ่นดินกลายเป็นกลางน้ำ และที่สุดของแรงน้ำขึ้นตามตำแหน่งที่กล่าวข้างต้น จะกลายเป็นปลายน้ำ ครั้นน้ำขึ้นสุดตัวในชั่วโมงที่หกแล้ว น้ำจะกลับทิศทางใหม่เป็นน้ำลง ขอให้พอมหาจำเรื่องทั้งหลายที่ไม่รู้จักภูมินิเวศบ้านเมืองของตัวเอง เพราะไปเรียนมาจากต่างประเทศ จบปริญญาสูง ๆ จนสามารถ “โง่อย่างมีหลักการ” ได้โปรดเข้าใจเสียที

ความสำคัญ of โครงข่ายน้ำแวนอน

ในเขตอิทธิพลน้ำขึ้น-น้ำลง โครงข่ายลำน้ำแวนอนจึงสำคัญอย่างยิ่ง เพราะโครงข่ายลำน้ำแวนอนคือ พื้นที่แม่น้ำให้แบนลงในช่วงน้ำขึ้น ซึ่งคุณพอมหาจำเรื่องทั้งหลายก็ไปสร้างประตูระบายน้ำไปปิดลำน้ำสาขาแวนอนต่าง ๆ ไว้ และสร้างไว้แคบกว่าตัวลำน้ำมาก ทั้งไม่สามารถประสานการเปิดปิดให้สอดคล้อง

แล้วก็ใจอย่างมีหลักการต่อไปหนักขึ้นอีกโดยการใช้มาตรการสิ่งก่อสร้างทำพื้นที่ปิดล้อมในเขตชุมชน เขตเศรษฐกิจต่าง ๆ ขึ้นไปอีก ๒.๕๐ เมตร ในลักษณะ “ใจไม่เสร็จ” โดยเข้าใจว่าเป็นการเพิ่มความจุแม่น้ำสายหลัก แต่กลับเป็นการปิดลำนํ้าสายรองที่จะเป็นพื้นที่แผ่นน้ำแวนอนให้แบนราบลงได้ เมื่อป้องกันน้ำจากลำนํ้าสายหลักไม่ให้เข้าสู่ลำนํ้ากิ่งก้านสาขาด้านใน ก็เป็นการทำให้พื้นที่รับน้ำหายไป แล้วยกน้ำในลำนํ้าสายหลักให้เพิ่มสูงขึ้น

เมื่อกั้นน้ำจากแม่น้ำไม่ให้เข้าด้านใน พอฝนตกด้านในด้านข้างก็เป็นการกั้นน้ำด้านในไม่ให้ออกไปด้านนอกเช่นกัน แล้วก็ปฏิบัติการ “ใจต่อเนื่อง” โดยไปหาเครื่องดันน้ำผลักดันโดยไม่เคยเข้าใจเลยว่า น้ำทะเลที่หนักกว่าขึ้นมาจากทางด้านล่างแล้ว แล้วก็ใช้น้ำมันสูบน้ำให้หมุนวนให้เปลืองเงิน เพราะเห็นน้ำท่าผิวบนไหลลงตลอดเวลา โดยไม่เข้าใจว่าน้ำทะเลที่หนักกว่ามุดสวนมาด้านล่างในช่วงน้ำขึ้น

เพื่อให้ท่านผู้อ่านเข้าใจชัดเจนขึ้น ในกรณีแม่น้ำเจ้าพระยา สมมติในวันขึ้น-หรือแรม ๑๕ ค่ำ น้ำขึ้นที่สันดอนปากแม่น้ำเจ้าพระยาเวลาประมาณ ๑๘.๐๐ น. อีก ๑๐ นาที ถึงป้อมพระจุลจอมเกล้า อีกประมาณ ๑ ชั่วโมงถึงท่าเรือคลองเตย อีกประมาณ ๑ ชั่วโมงถึงกองบัญชาการกองทัพเรือ หน้าพระบรมมหาราชวัง

เรียนน้อยฉลาด เรียนมากโง่

ในกรณีแม่น้ำแม่กลอง น้ำขึ้นที่สันดอนปากแม่น้ำประมาณ ๑๘.๐๐ น.ในวันเดียวกันอีกประมาณ ๑ ชั่วโมงถึงปากคลองแม่กลอง อีกประมาณ ๑ ชั่วโมงครึ่งถึงอำเภอมหาชนะชัย และอีก ๑ ชั่วโมงต่อไปจะถึงอำเภอบางคนที และภายในประมาณ ๖ ชั่วโมงน้ำจึงจะขึ้นสุดตัวโดยน้ำเค็มที่หนักกว่ามุดไปด้านล่าง ในขณะที่น้ำท่าน้ำจืดที่ผิวบน จะแสดงอาการไหลลงอยู่ระบบนิเวศท้ายน้ำมันประณีตซับซ้อนอย่างนี้ มีแต่ชาวบ้านชายทะเลท้ายน้ำที่เป็น “คนเรียนน้อยจึงจะฉลาด” และเข้าใจได้ และคนแม่กลองจึงแขวนบานประตูระบายน้ำหมดทั้งเมืองไม่เคยปิด เพราะกรมชลประทานรู้จักแต่การบริหารน้ำในแผ่นดินด้านใน แต่ไม่รู้จักทะเลและพื้นที่ในเขตอิทธิพลน้ำขึ้นน้ำลง

กำแพงถาวรริมตลิ่งแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณ อ.อินทร์บุรี จ.สิงห์บุรี เป็นตัวอย่างการปิดล้อมพื้นที่ชุมชนและเขตเศรษฐกิจ ซึ่งจะทำประมาณ ๒๕ แห่ง ในลุ่มน้ำเจ้าพระยา ตามแผนโครงการเอ ๒ (Module A2)

ภาพถ่ายทางอากาศของเมืองแม่กลอง (จ.สมุทรสงคราม) แสดงให้เห็นการกระจายน้ำออกข้าง จากแม่น้ำ สู่คลอง คลองซอย ลำประโดง และร่องสวน คือ “ทำน้ำให้แบน”

คดคือแบนและไหลช้า

พื้นที่ราบกว้างใหญ่ของกลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนล่าง ที่สายน้ำแสดงอาการไหลคดเคี้ยว คือสายน้ำกำลังบอกว่าสภาพพื้นที่มันแบนราบ ยิ่งคดเท่าไรยิ่งแบนเท่านั้น และ แบน คือ ไหลช้าและตกตะกอนมาก

การคิดแบบแข็งๆ ที่บอกว่าหากสร้างทางน้ำแนวโค้งมากๆ แล้วน้ำจะไหลออกทะเลได้เร็วขึ้น เป็นความคิดไร้เดียงสา สายน้ำที่หยั่งตรงออกไปชายฝั่งนั้นเรียกหาน้ำทะเลให้ขึ้นไปนอนรอในช่วงน้ำขึ้น โครงข่ายน้ำแวนอนจำเป็นต้องมีเพื่อแผ่น้ำออกสองข้างลำน้ำได้ไปอาศัย นั่นแหละคือคำเฉลยว่า น้ำต้องมีที่อยู่ ต้องมีที่ไปอย่างไร ในเขตอิทธิพลน้ำขึ้น-น้ำลง ไม่ใช่เอาประตูประบายน้ำไปปิดไปกันที่ไปของน้ำ แล้ว ๖ ชั่วโมงน้ำก็ลง ก็ต้องแขวนบานให้สอดคล้องกับเวลาและระยะทาง ซึ่งจะเป็นไปไม่ได้เลยถ้าชุมชนไม่มีส่วนร่วมหรือไม่เข้าใจ เพราะน้ำจะไหลกลับทิศทางทุก ๖ ชั่วโมงที่กล่าวแล้ว

เมืองคนฉลาด และทางเลือกอื่น

ที่เมืองแม่กลองนี้เราแขวนบานประตูประบายน้ำหมดทั้งเมือง ให้น้ำไหลขึ้น-ลงเสรี เพราะเราชอบกินปลาทุ จึงเป็นคนฉลาดอย่างนี้ และน้ำจะท่วมเราสัก ๑ ชั่วโมงตอนน้ำขึ้นสุดตัว ในหน้าน้ำเข้าใหญ่แบบท่วมราคาญแล้วก็ลงไป ไม่ท่วมแข่ง เพราะน้ำเป็นเพศหญิง ไม่มีประโยชน์ที่จะต่อสู้เอาชนะ

แนวทางที่ถูกคือ แก่ถนน สะพาน แก่ประตูประบายน้ำให้กว้างเท่าลำน้ำนั้น ๆ สะสางลำน้ำที่มีอยู่เดิม ไม่ใช่ไปสร้างลำน้ำใหม่ เดียวบอกไม่หมดก็จะไปทำอะไรผิด ๆ ต่อไปอีก น้ำทะเลจะขึ้นเข้าไวน้ละ ๔๘ นาทีตามเวลาขึ้นของดวงจันทร์ ถ้าไม่มีลมหรือพายุเข้ามาเกี่ยว ถ้ามีลมแรงทิศทางการพัดนั้นพัดเข้าหาอ่าว หรือพัดขวางอ่าว ก็จะมีผลให้น้ำขึ้นเร็วขึ้นหรือช้าลงด้วย

อยากรู้รายละเอียดกว่านี้ก็ไปหาหนังสือ “คนแม่กลอง” ไปอ่านเพิ่มเติม เขียนโดย สว.สมุทรสงคราม นี่แหละ แต่ไม่ได้มีขายทั่วไป ใครมีบุญก็ได้อ่าน ใครยังมีเวรมีกรรมอยู่ก็ไม่ได้อ่าน เพราะสินค้าเชิงวัฒนธรรมแบบนี้ขายแบบหยิ่ง ๆ เหมือนสินค้าอื่น ๆ ของเมืองแม่กลอง เช่น น้ำตาลมะพร้าว ดอกเกลือ เกลือสมุทร ส้มโอขาวใหญ่ไร้เม็ด ลิ้นจี่ กะปิกลองโคน น้ำปลาปลานึ่ง ปลาเค็ม ปลาสด หอยดอง กุ้งแม่น้ำ น้ำมะนาวดอง คนไม่รู้จักของดี ไม่รู้จักวัฒนธรรมอาหารแบบผู้ดีรัตนโกสินทร์ ก็ไม่ได้กินของดี

เราก็ไม่รู้จะช่วยอย่างไร เพราะเราเป็นจังหวัดเล็กที่สุดในประเทศไทยของดีมีจำกัด เราก็ได้แต่ปลงอนิจจังว่าไม่รู้จะทำบุญอะไรมาจึงได้มามีชีวิตอยู่ในเมืองแม่กลองนี้ ถึงแม้จะราคาญพวกมกมายหาเงินทองไม่รู้จักพอเพียงพอใจอะไรง่าย ๆ บ้างแต่ก็ไม่ถือสาแน่นหน้าอกอะไร คนแม่กลองพอใจให้ธรรมชาติร่ำรวย จะได้มีอาหารดี ๆ อยู่รอบตัวเรา เพียงแต่ราคาญพวกไม่ค่อยฉลาดแต่ขยันเลยมาทำให้เราเดือดร้อน

เช่น เมื่อปีพ.ศ.๒๕๕๕ ที่ผ่านมา เพราะกลัวน้ำจะท่วมเหมือนปี ๒๕๕๔ จึงมีการสั่งให้ระบายน้ำในเขื่อนล่งหน้าทุกเขื่อน น้ำจึงลงมาผิดปกติ หอยตายหมดทั้งอ่าว ตั้งแต่เขตแดนสมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี น้ำในอ่าว ก.ไก่ จืดจนความเค็มเหลือศูนย์ หอยตายหมดทั้งอ่าวตั้งแต่เขตติดต่อสมุทรสาคร – สมุทรสงคราม ต่อลงไปถึงบางตะบูน เพชรบุรี ตายล้างบางถึงลงไปถึง ๒.๕๐ เมตรในดิน เมื่อมีการระบายน้ำเกินจากความจุแม่น้ำแม่กลอง ๑,๒๐๐ ลบ.ม./วินาที เป็น ๑,๒๗๐ ลบ.ม./วินาที เท่านั้น (ยังไม่ต้องพูดถึงแผนงานโครงการตามโมดูลเอ ๕ (Module A5) ที่จะต้องรองรับน้ำเพิ่มขึ้นอีกเกือบหนึ่งเท่าตัว) นาเกลือก็กระทบด้วยเพราะน้ำจืดนานเลยฤดูกาลในขณะที่ปลาที่ก็ต้องถอยร่นหนีห่างจากอ่าวด้านในประมงพื้นบ้านชายฝั่งทั้งหมดต้องรับผลกระทบ เต็ม ๆ เพราะใช้เครื่องมือขนาดเล็กเคลื่อนที่ได้ไม่ไกล และไม่มีการดูแลเยียวยาอย่างใดทั้งสิ้น แล้วจะคิดย้ายน้ำผันน้ำมาใส่เราอีก

นอกจากนี้ยังมีตำบลชายทะเลของเรา คือ ต.คลองโคน แหลมใหญ่ บางจะเกร็ง บางแก้ว ยังเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ (Ramsar Site) ลำดับที่ ๑๐๙๙ เรียกว่า พื้นที่ชุ่มน้ำดอนหอยหลอด เพราะมีระบบนิเวศสำคัญโดดเด่นเฉพาะในระดับนานาชาติ

แล้วตามโครงการขุดแม่น้ำแม่กลองระยะทาง ๓๔ กิโลเมตรจากเจ็ดเสมียนถึงปากคลองแควอ้อม ซึ่งยังไม่รู้ว่าเอาตะกอนทรายท้องน้ำไปปล่อยทิ้งที่ไหน ก็เกิดคิดพิสดารจะเอาตะกอนนี้ ๔๐% มาผสมน้ำ ๖๐% เอามาพ่นใส่ป่าชายเลนของเรา โดยทำเขื่อนกันห่างฝั่ง ๕๐๐ เมตร เป็นที่เก็บตะกอนท้องน้ำที่จะขุดนี้ ป่าชายเลนต้องอยู่กับเลน เอาทรายเอาตะกอนหนักมาพ่นใส่ก็จะไล่เลนออกไป แทนที่จะได้ป่าเพิ่ม ป่าเดิมก็จะตายไปด้วย

ห่วงโซ่อาหารในระบบนิเวศน้ำกร่อยปากแม่น้ำ บวกกับระบบนิเวศป่าชายเลนที่อยู่อาศัยหลักของสัตว์น้ำวัยอ่อนในบริเวณทะเลตม หาดเลน แผลงก์ตอน เคย กุ้ง หอย ปู ปลา ที่กินกันเป็นห่วงโซ่อาหาร ความมั่นคงทางอาหาร และเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติลำดับที่ ๑๐๙๙ (พื้นที่ชุ่มน้ำนานาชาติดอยหอยหลอด) ก็จะถูกทำลายไป

งานเทศกาลกินปลาครั้งที่ ๑๖ ตอน : ชักแม่น้ำทั้งห้า จึงมุ่งหมายที่จะเติมเต็มข้อมูลความรู้ ความเข้าใจในระบบนิเวศวัฒนธรรมอาหาร ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในแก่นอารยธรรมไทยที่กำลังถูกคุกคาม ผมเคยเขียนบทความ “แพภัยตัวเอง” เมื่อปีพ.ศ.๒๕๕๒ เพื่อใช้ประกอบการจัดสัมมนา ของคณะกรรมการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา ก่อนเกิดมหาอุทกภัย ๒๕๕๔ เป็นเวลา ๒ ปี พอถือว่า

“และเพราะเราทราบดีว่า ระบบนิเวศมีความประณีตซับซ้อนใหญ่หลวง การพัฒนาที่ดำเนินการตามแผนมากกว่า ๔๐ ปี ได้เข้าไปแตะต้องตัดแปลง ทำให้กลไกของธรรมชาติเสียสมดุลไป ทั้งโดยเจตนาและไม่เจตนา

การแก้ไขปัญหโดยส่งกุญแจปากตายอันเดียวใส่มือนักการเมืองผู้กุมอำนาจบริหารเข้าไปในจักรกลอันประณีต สลับซับซ้อนของธรรมชาติ มันเกินขีดความสามารถ และจะทำให้เกิดความเสียหายอย่างประมาณไม่ได้”

แล้วสิ่งที่ผมได้เขียนไว้เมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๒ ก็มาเป็นความจริงในปี พ.ศ.๒๕๕๔ แต่ด้วยการใช้ธุรกิจการเมืองประกอบกับเทคนิคการตลาด ในการเปลี่ยนประเด็นเพื่อให้ผู้คนประชาชน ลืมความรับผิดชอบ ในความล้มเหลวของรัฐบาล ก็รีบจัดตั้งคณะกรรมการยกร่างแผนแม่บท (กยบ.) และแผนงานโครงการ (กบอ.) เพื่อให้คนงมยามีนงอยู่กับการก่อหนี้ ๓.๕ แสนล้าน ด้วยชุดโครงการต่าง ๆ

นี่คือเทคนิคในการทำงานเดียวกับครั้งที่ทหารอเมริกันถูกระเบิดพลีชีพตาย ในสงครามกลางเมืองในเลบานอนประมาณ ๓๐๐ คน วันถัดมาประธานาธิบดีเรแกน ก็ส่งทหารบุกเกรนาดาในอีกทวีปหนึ่งเพื่อเปลี่ยนประเด็นข่าว

การแก้ไขปัญหาคือการก่อหนี้ก้อนงบประมาณ ๓.๕ แสนล้านบาท ซึ่งจะทำให้การตรวจสอบของฝ่ายนิติบัญญัติทำได้ยากกว่าการใช้งบประมาณปกติ จึงเต็มไปด้วยเสียงคัดค้านติดัง และต้องไปจบที่ศาลปกครองกลาง (ศาลปกครองมี ๒ ศาล คือศาลปกครองกลาง และศาลปกครองสูงสุด) ซึ่งได้วินิจฉัยให้รัฐบาลไปดำเนินการจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของแผนแม่บท ตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๕๗ วรรค ๒ และไปดำเนินการให้มีการศึกษาและรับฟังความคิดเห็นแผนโครงการตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๖๗ วรรค ๒ เพราะเป็นโครงการขนาดใหญ่ที่อาจมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อชุมชน คุณภาพชีวิต ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม ทั้งเป็นการใช้เงินกู้จำนวนมหาศาล ที่อาจกลายเป็นการตักน้ำพริกละลายแม่น้ำ ซึ่งมีไข่แม่น้ำที่มึนน้ำ แต่เป็นแม่น้ำว่างเปล่าราคา ๑.๕ แสนล้านบาทเศษ ตกแตกตากลมรอว่าเมื่อใดน้ำในแม่น้ำปิงก่อนเข้านครสวรรค์ล้นเกิน ก็จะปล่อยน้ำเข้ามาใส่แม่น้ำแม่กลอง ซึ่งเป็นแม่น้ำที่มีคุณภาพน้ำดีที่สุดในแม่น้ำห้าสายที่กล่าวแล้วในปัจจุบันนี้

พี่น้องประชาชนตลอดลุ่มน้ำใหม่ และลุ่มน้ำแม่กลองบัดนี้ ถึงเวลาที่พวกเราทั้งหลายจะต้องไปใช้สิทธิอันชอบด้วยธรรม ที่กฎหมายสูงสุดคือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติรับรองไว้ โดยรัฐไม่อาจขัดขวางสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร สิทธิได้รับคำชี้แจงเหตุผล สิทธิการมีส่วนร่วม สิทธิในการแสดงความคิดเห็น สิทธิชุมชน (มาตรา ๕๖, ๕๗, ๕๘, ๖๖, ๖๗) และตามคำวินิจฉัยของศาล

เมื่อเรามีสิทธิที่กล่าวแล้ว เราก็มีหน้าที่ไปใช้สิทธินั้นในเวทีรับฟังความคิดเห็นต่อแผนแม่บท และแผนโครงการที่อาจมีผลกระทบต่อตัวเรา เพื่อนำความคิดเห็นพร้อมเหตุผลและทางเลือกอื่นไปวางต่อที่ประชุม ไม่ว่าท่านจะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย

**“นี่คือหน้าที่และความรับผิดชอบ
ของเราคนแม่กลอง
และคนทั้งลุ่มแม่น้ำ”**

สรุป คำพิพากษาศาลปกครองกลาง คดีการบริหารจัดการน้ำ วงเงิน ๓.๕ แสนล้านบาท

จึงพิพากษาให้ผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสี่^๑ ปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๕๗
วรรคสอง^๒ และมาตรา ๖๗ วรรคสอง^๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราช-
อาณาจักรไทย กำหนดให้ต้องปฏิบัติ ด้วยการนำแผนแม่บทการ
บริหารจัดการทรัพยากรน้ำไปดำเนินการจัดให้มีกระบวนการรับ
ฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างทั่วถึงตามเจตนารมณ์ของส่วนที่
๑๐ สิทธิในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียน^๔ และดำเนินการอย่างหนึ่ง
อย่างใดให้มีการศึกษาและจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็น
ของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสีย ตามเจตนารมณ์ของส่วนที่ ๑๒
สิทธิชุมชน ซึ่งอยู่ในหมวด ๓ สิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทยของ
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ทั้งนี้ ก่อนที่จะดำเนินการจ้าง
ออกแบบและก่อสร้างในแต่ละแผนงาน (Module)^๕ คำขออื่น
นอกจากนี้ให้ยก

๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๖

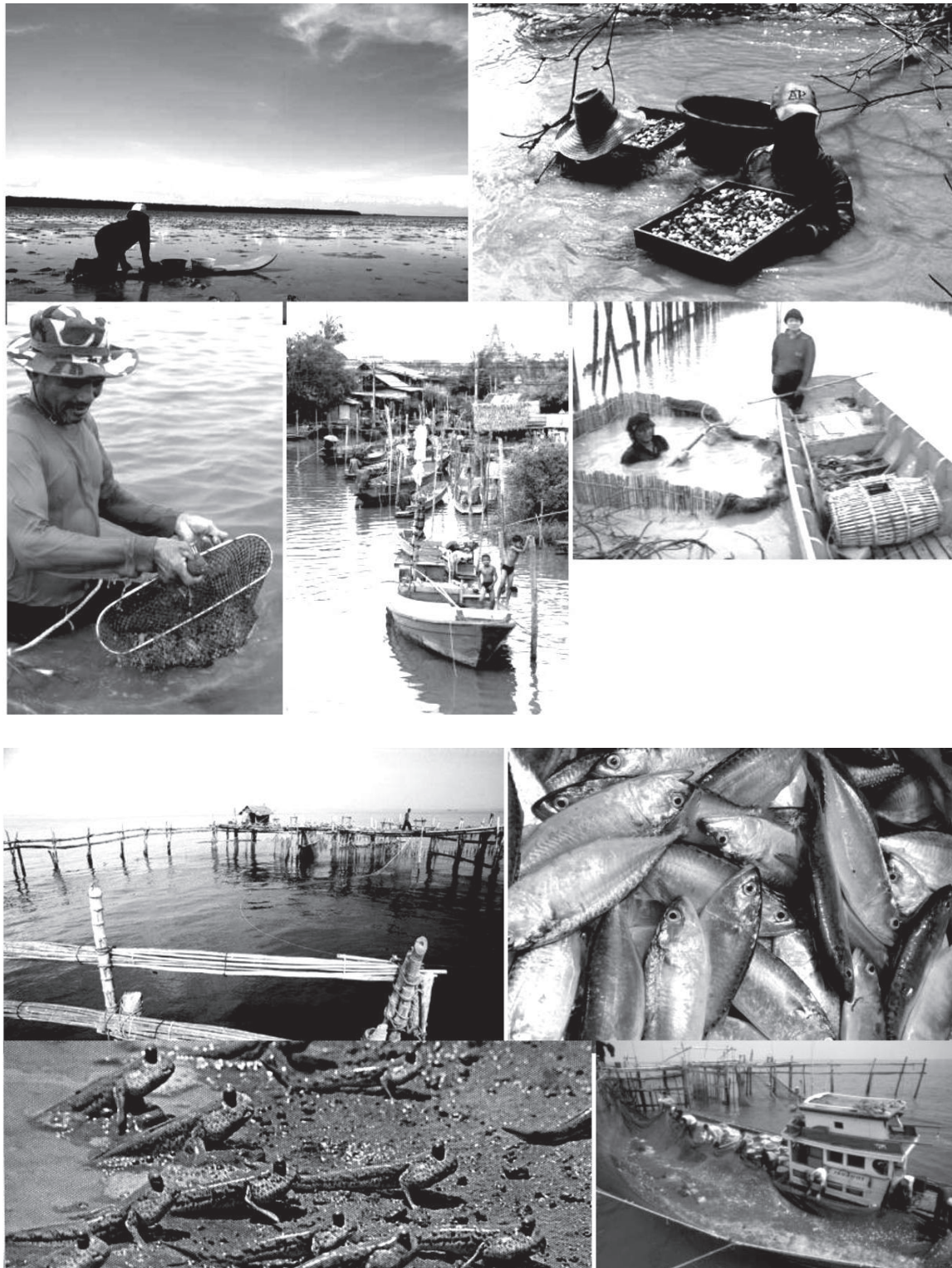
^๑ ผู้ถูกฟ้องคดีทั้งสี่ คือ ๑) น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี , ๒) คณะกรรมการยุทธศาสตร์เพื่อวาง
ระบบบริหารจัดการน้ำ (กยन.) , ๓) คณะกรรมการนโยบายและบริหารจัดการน้ำและอุทกภัยแห่งชาติ
(กบอช.) , ๔) คณะกรรมการบริหารจัดการน้ำและอุทกภัย (กบอ.)

^๒ มาตรา ๕๗ วรรคสอง บัญญัติไว้ว่า “การวางแผนพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม
การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ การวางผังเมือง การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการออกกฎ
ที่อาจมีผลกระทบต่อส่วนได้เสียสำคัญของประชาชน ให้รัฐจัดให้มี กระบวนการรับฟังความคิดเห็น
ของประชาชนอย่างทั่วถึงก่อนดำเนินการ”

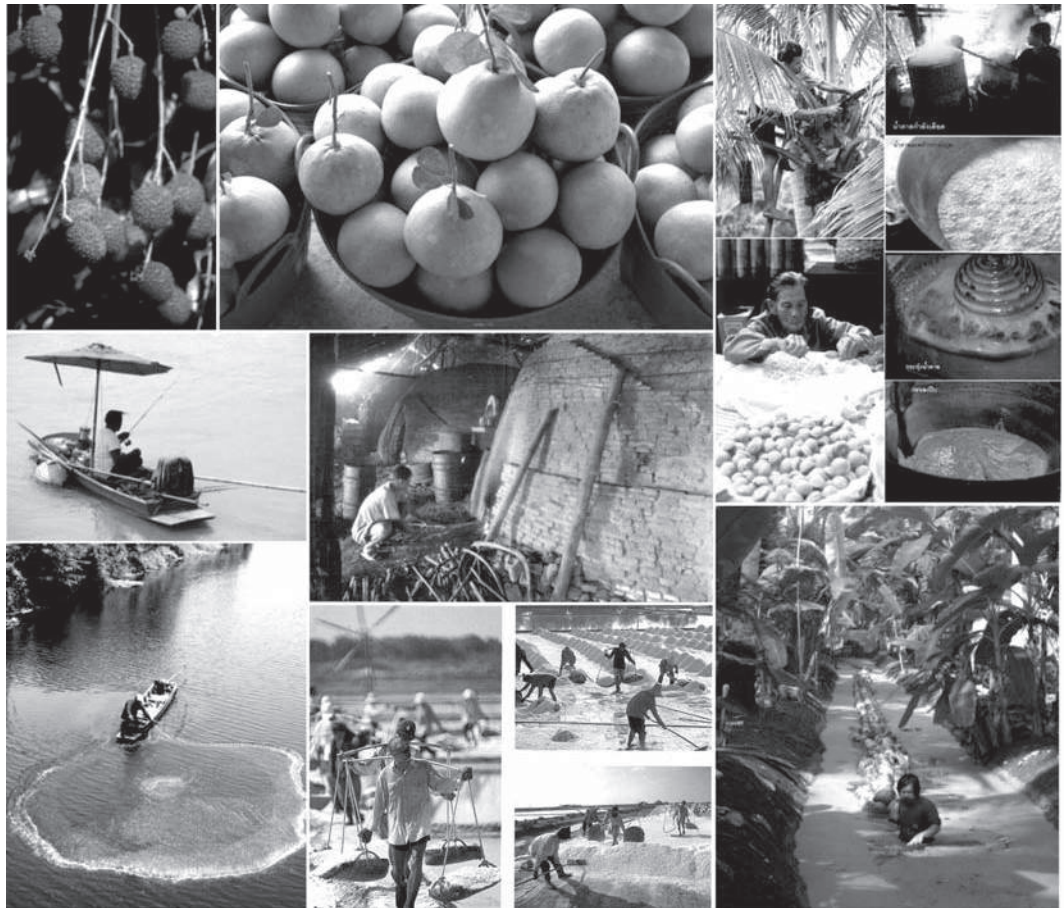
^๓ มาตรา ๖๗ วรรคสอง บัญญัติไว้ว่า “การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อ
ชุมชนอย่างรุนแรงทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และสุขภาพ จะกระทำมิได้
เว้นแต่จะได้รับการศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในชุมชน
และจัดให้มี กระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียก่อน รวมทั้งได้ให้
องค์การอิสระซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์กรเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ และผู้แทนสถาบัน
อุดมศึกษาที่จัดการการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติหรือด้านสุขภาพ ให้ความเห็น
ประกอบก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว”

^๔ ส่วนแรกกล่าวถึงการให้นำ “แผนแม่บทการบริหารจัดการน้ำ” ไปรับฟังความคิดเห็นของประชาชน
อย่างทั่วถึง

^๕ ส่วนที่สองกล่าวถึงการให้นำ “แผนโครงการในแต่ละแผนงาน” (แต่ละโมดูล) ไปศึกษาและรับฟังความ
เห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสีย ก่อนการจ้างออกแบบและก่อสร้าง

ความหลากหลายของอาชีพประมงพื้นบ้านบริเวณปากแม่น้ำแม่กลอง ตั้งแต่คลอง ป่าชายเลน สันดอน (ดอนหอยหลอด) ไปจนถึงโป๊ะจับปลาทุ ห่างจากชายฝั่งประมาณ ๘ กม.

ระบบนิเวศสามน้ำ ทำให้เกิดทรัพยากรที่หลากหลาย คนแม่กลอง (สมุทรสงคราม) จึงมีอาชีพ
 หลากหลายตั้งแต่บริเวณน้ำจืด น้ำกร่อย ไปจนถึงน้ำเค็ม
 สิ่งเหล่านี้ทำให้คนแม่กลอง มีความรู้ภูมิปัญญามหาศาลเกี่ยวกับระบบนิเวศ โดยเฉพาะระบบน้ำ

บรรณานุกรม

คติสยาม โดย น. ณ ปากน้ำ สำนักพิมพ์เมืองโบราณ

สถาบันพระมหากษัตริย์ โดย ศักดิ์ฤทธิ์ ปราโมช จากหนังสือ ‘ลักษณะไทย’

อโศกาวทาน โดย ส. ศิวรักษ์ สำนักพิมพ์เคล็ดไทย

คนแม่กลอง โดย สุรจิต ชिरเวทย์

มองอนาคตการจัดการน้ำประเทศไทย (ถ้ามี) โดย สุรจิต ชिरเวทย์

แพภัยตัวเอง โดย สุรจิต ชिरเวทย์

โครงการเพื่อออกแบบและก่อสร้างระบบการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน และระบบ

แก้ไขปัญหาอุทกภัยของประเทศไทย โดย คณะกรรมการบริหารจัดการน้ำและอุทกภัย

(กบอ.) สำนักนายกรัฐมนตรี

แผนแม่บทการบริหารจัดการน้ำ โดย คณะกรรมการยุทธศาสตร์เพื่อวางระบบการบริหารจัดการ
 ทรัพยากรน้ำ (กยท.)

คนแม่กลอง (สมุทรสงคราม) เคยต่อสู้ร่วมกันมาแล้วหลายครั้ง โดยใช้องค์ความรู้และข้อมูล ได้แก่ คัดค้านการขนส่งน้ำมันเตาทางเรือจากปากแม่น้ำแม่กลองไปโรงไฟฟ้าราชบุรี (๒๕๔๓), คัดค้านการก่อสร้างโรงงานฆ่าและชำแหละสุกร ที่ ต.ยี่สาร (๒๕๔๔), คัดค้านโครงการเส้นทางลัดสู่ภาคใต้ โครงการแหลมผักเบี้ย (๒๕๔๗-๒๕๔๘), คัดค้านโครงการป้องกันน้ำเค็มพื้นที่เพาะปลูก จ.สมุทรสงคราม-จ.สมุทรสาคร (๒๕๔๘) และ คัดค้านการก่อตั้งโรงไฟฟ้าถ่านหิน (๒๕๕๐)

และเมื่อ “แม่น้ำสายใหม่” กำลังจะมาสร้างความเปลี่ยนแปลงแก่แม่น้ำแม่กลอง เรา “คนแม่กลอง” (สมุทรสงคราม) จึงออกมาร่วมกันอีกครั้ง

จับตาแม่น้ำสายใหม่
อย่าทำร้ายสายน้ำแม่กลอง

“
นี่คือหน้าที่และความ
รับผิดชอบ
ของเราคนแม่กลอง
และคนทั้งดุ่มแม่น้ำ
”

จับตาแม่น้ำสายใหม่
อย่าทำร้ายสายน้ำแม่กลอง
www.facebook.com/จับตาแม่น้ำใหม่ อย่าทำร้ายสายน้ำแม่กลอง

